

სალიბრატურო და სავაჭრო ნახაზებიანი ზაზაეთი. ზამოღის შოკალ კვირა ღღს.

№ 37

სექტემბერი 4, 1894 წ.

№ 37.

შინაარსი: ქორი და ცილ ს წამება, როგორც უკანასკნელი ფარსხალი დამარცხებულთა გ. წერეთლისა, — სურადღ-
ბო ამბები, — გემ ს დაღუპვა, ლექსი სილოვანისა, — მოაზიხ ვასტანდ აკაცისა — მოგზაურობა ვესტრალიის უდაბნოში — მეგობარ-
სადმ, ლექსი მსხვილიძისა — ს. გრაზიატოვი გლეჯვა კ. დოდაშვილისა, — მეფე ერეკლე მეორის დროს მოხდარი კრება გინზე
მესსისა, — აერძო განცხადება.

გამოვიდა მემრმ ტომი გ. წერეთლის თხზულების

მოთხოვნა

ჩვენი ცხოვრების ყვა- ვილი,

გამოცემული ქუთაისის ამხანაგობისაგან. ფასი 60 კაპ.

შეცდომის განმარტება: წერილში „მოამბის“

პუბლიცისტიკა (კვალი №33) ნახარია სიტყვა „წა-
რმოება“ უნდა იყოს „მრეწველობა“. მეორე კო-
რექტურული შეცდომა: დაბეჭდილია „გველირისა
ქართული ყოველთეიური ჟურნალი...“ უნდა იყოს,
გველირისა, სხვათა შორის, ქართული ყოველთეიური
ჟურნალი... (გვ. 12)

კბილის ექიმი

მ. ი. ჭიჭინაძე

(მიხე-ღის ქუჩა, სახლი კრუწკისა, 79)

მიიღებს ავადმყოფებს დილის 9-დან ნაშუა-
ღღეის 2 საათამდე და საღამოს 4-გან 6 საათა-
მდე.

რთულ და ძნელ საღოსტაქრო საქმის, რავე-
რაციის, დროს ისწრებს ექმის ი. ელიაშვილს.

ჭორი და ცილის-წამება, როგორც უკანასკნელი
ფარსხალი დამარცხებულთა

(გვებნი ა. სიმონიძეს)

ოდესაც საზოგადო ასპარეზზე ორი დასი, ანუ
პარტია, იბრძვის და ეკამათება ერთპიენის
თავიანთ აზრის გასაყენათ, ხშირად დამარ-
ცხებული დასი მიჰყაფს ხელს ზემოხსენებულ უკა-
დრის ხერხს, რომ საზოგადოების ნდობა, რწმუნება
შეაფერხოს ჭეშმარიტების მისაღებათ, საზოგადოებას
ნდობა დაუკარგოს იმ პირებზე, რომელნიც ქადაგებენ
ჭეშმარიტებას. ამის მავალითები მსაფლიო ისტო-

რიაში ბევრია. მოეყვანათ მავალით მხოლოდ ჩენი წარსულიდან.

როცა 1869 წლიდან „დროებაში“ ვმუშაობდით ჩენმა მოპირდაპირებმა დაუარეს ჩენზე სადაგელი ხმები საზოგადოებაში. ბრძოლა ჩენსა და ძველ თაობას შუა გამოწვევა განსაკუთრებით 1872 წლის გასულიდან, როცა „დროებამ“, „კრებულმა“ და „სასაფლაო ვაჭეთმა“ აღძრეს ჩენს საზოგადოებაში კითხვის ინტერესი და გვაჩრჩიეთ მაშინდელი საადგილო-მამულა ბანკის პრაქტიკები.

ჩენი მეთუნეობის მდგომარეობის მიხედვით ჩენ მანინ ეურჩევილი სამეურნეო მოკლე ედლი განსესხებელი ბანკების დაარსებას, როგორც ახლა თვით რუსეთის მმართველობა აფუძნებს მეთუნეობისა და მრწველობის ხელის გასამართავად. მაგრამ ევლარას ვაჭნით, საზოგადოებას ევლარა შევასმინეთრა. ჩენ მოპირდაპირ დასს და მათ მეთაურებს მაშინ ჩენზე ბევრათ მეტი ვაგულენა ჰქონდა. რადგან იმათ სალიტერატურო სარბიელზე ვერა მოაგვიტრახესლა, ვაგირცელოს მაშინ ჩემთ საზოგადოებაში სადაგელი ცილის-წამება ჩენს მოკმედებაზე: ეითომც ჩენ თვითონ გედომებოდეს საბანკო ფულების ხელში ჩაგდება და შექმა. მაკათ თავისი მამულები უკვე შექმნის და ხელა საზოგადო ფულსაც იმ დღის დაყენებას უპირებნო. ჩემთ ვაგირცელებული ჭორი და ცილისწამება ჰყავს იმ კაცს, რომელიც მტერს მუხლად ტყეში ჩასაურება მოსაკლავად, რადგან იცის, რომ პირდაპირ ევაკუბით ვერას ვაიტანს. ამგვარად ვაგირცელებული ცილისწამების სადაგლობა იმაში მდგომარეობს, რომ არ იცა, ვის ებრძოლო, ვისთან უნდა იმართლო თავი და რაში უნდა იმართლო. მტერი გვეტრს: მომაკედინებელს ხმაჰიან ისარს, ჩასაურებელი, და შენ კი არ იცა, სადაც მადის ეს სარია, რომ შესაფერად გაუმჯობავდ. აი, ასეთი იყო ჩენი მდგომარეობა მაშინ, როცა ჩენზე სადაგელს ჭორებს ავრცელებდენ. ათას-რვაასათამოც წლებში, როცა ჩენი დასი იმდენათ გაძლიერდა, რომ მაშინდელი ქუთაისის ბანკის მეთაური უნდა გამოცევილიყო, ერთმა მაღალ კურს დამთავრებულმა ინტელიგენტმა, რომელიც ძალიან ესარჩლებოდა მანინდელ ბანკის გამგებელს, წამომასხა საზოგადოებაში: „შენ რა სიმართლე ვაქვს ჩენ წინაღმდეგ იბრძოლო, როცა შენ თვითონ ვაყიდული მამული დაავირავე და ბანკს ხარალი მეცოა. მაშინ, რასაკვირველია, ასეთი ცილისწამება საზოგადოების მიერ შესაფერად იყო ნაგმოზი. მაგრამ ცილისწამების გეგმს, როგორც ეტყობა, მაშინ თავი არ ვაგუქვია და თუ-

თამეტ წელს შემდეგ ამ გველმა კადე წამოყო თავი ჩენი დამსახურებული მოღვაწის ბავით.

მე ძალიან მოხარული ვარ, რომ ბოლოს მაინც მელირას ღონისძიება საქვეყნოთ თავი გეგმართლო.

როდესაც „კეალი“ გამოვიდა, მას მალე დაეჭუა ს-კუბლის ელფური. ძველმა დამა უწინდელთავე შორის თვალთ დაუწყაოცქრა ამ ვაჭეთს, აღიძრა ბრძოლა „კეალის“ მიმართულების წინააღმდეგ. ამ დროს ისარგებლეს ქართველებსა და სომხებს შორის უმეყოფილების ჩამოგდებათ ქალაქს არჩევანების გამო და გამოაცხადეს ვაჭეთში საოცარი ამბავი: გ. წერეთელმა თავი გამოირიცხა ქართველებში, რადგან უარი არა თქვა „უუთის აღებაზე“.

ამ ამბავმა მთელი ჩენი მხარე ალაპარაკა, მაგრამ როცა ბრძოლა დაიწრა, ყველანი გონებას მოეგნენ, მაშინ ცხადთ დარწმუნდენ, რომ ქართველ ხმონებს შეცდომა მოუვიდით.

მართლაც, რა შედეგი ჰქონდა იმას, რომ ყუთები აღარ დაიგებს ქართველებმა? ტუილისის საქალაქო რჩევაში დღეს კალიოზნელის მეტი ხმოვანი არავინ არის. ქართველების ადგილები იქ უცხოელებმა დაიჭირეს და ოცდახუთი ათასს ტუილელს ქართველს დღეს ქომავი, თავისდამცეული არავინ ჰყავს ქალაქის საბჭოში. მე ამისთანა ამბავს ვეწინააღმდეგებოდი და, აი, ამის გულისთვის ჭორათ შევიქენი ქართველებთან გარიცხული.

მაგრამ მაღლობა ღმერთის ჩემს მაშინდელ ბრძოლას უნაყოფად მაინც არ ჩაუვლია. ბანკის კრებებს შემდეგ როცა ჰგეგამენ გამარჯვება იდღესასწაულა, საჯაროდ წარმოთქვა: ჩენ ბ სომხები ძველითავე მებეზი ეყოფილვართო, ისინი იყვენ ჩენი კვეელი სამხრეთით და გეფთავადენ მტრის შემოსევისაგანო. როცა ისინი გეტება მტერმა, მას აქეთ ჩენც გაგეტებულა ჭორში და ღმერთი ჩენ ერთად უნდა ეყუთ და ერთმანეთს უნდა ევეყოფოდით. ამ სიტუებისათვის ერთის წლის წინათ გ. წერეთელს თოკს უშმაღმედენ, თ. ილ. ჰაგუაძეს კი ერთ წელს შემდეგ „ეუშა“ თი მიეგებენ. განა არ უნდა მიხაროდეს, რომ ჩემ ცილისწამებულს გველს თ. ილ. ჰაგუაძემ თავის შეგირთა სიტუებით თავი ვაუქუქა დალაღ უნდა მიხაროდეს და ჩემგან ღრმა მაღლობის ღირსიც არის.

ასეთივე მაღლობა უნდა შეგწირო ახლა ბი. სიმონიძეს, რომ ჩემზე ჭორებისა და ცილისწამების გამოქვეყნებით მომცა ღონისძიება საზოგადოების წინაშე თავი ეიმართლო, მართალ კაცს გამოქვეყნებულის ჭორისა და ცილისწამების კი არ უნდა ეშინოდეს, არამედ დაეწყოლისა, რომელიც

როგორც დახაზული ჰავა ისე მოქმედობს საზოგადოების გულზე, ჭეუ-გონებაზე, რწმენაზე და ევრას ლონისძიებით თავს ევრ იხსნის ამ სენისაგან, რადგან არსად ჩანს სათავე, საიდან უნდა იწყებოდეს ასეთი საზოგადოების გონების მომწვალივი სენი.

ბ-ნი ი. სიმონიძეს უნებებია სხვების ნალაპარაკი ჭორების გამოქვეყნება ჩემ შესახებ, იმისთვის, რომ იმას, ჩვეულებრივი იქვიანობით, „სახუმარო გასართობი“ ლექსი—, აღვარძლსა იფქვალ მოგეაჩვენებსო.“—ცუდათ გაუგია. ეს სიტყვები მხოლოდ შეგებოდა მის უმართლო მსჯელობას და საბუთებს „გაღიარების“ შესახებ, რომელიც ქართულს ენაში არ არსებობს და ასეთი ფორმა ენის დამახინჯებით უნდა ჩითვალოს; სხვა მწიშენელობა „აღვარძლსა იფქვალ მოგეაჩვენებს“, გარეშე ამისა, არ ჰქონია და გულ-ახდით მოგახსენებთ, არც ჰქონდა.

ამას შემდეგ ბ-ნი ი. სიმონიძე ბძანებს: „თქვენზე (იგულისხმე გ. წერეთელი) უთქვამთ, რომ საადგილ-მამული ბანკში გაყიდული მამული დაავიკრავა, ზარალი მისცა ბანკს და შეამკურა მოაგება, რომლითაც თავად-აზნაურთა ობლები იზრდებიანო.“

აი, ამის პასუხი:
— მე და ჩემმა ძმებმა გამოიჯნული სამკვიდრო მამული ათას თუმანად ღირებულნი ორას თუმანში დავავიკრავეთ. მამული გაიყიდა. ბანკმა სრულად მიიღო თავისი სესხი პროცენტითაა. შემდეგ წამოადგა მყიდველი, ზარალი უჩივლა და გადაახდევინა ბანკს ას-ოკი თუმანი. *) ბანკმა ჩვენ გვიჩივლა და ეს ფული თავისი პროცენტით უკვე შევიტარეთ ბანკში. ბანკს არაუიოთარი ზარალი არ მიუცვია, მართლად ჩვენ—მე და ჩემს ძმებს—გავცდრა ტყავი: ათასი თუმანის მამული ოთხმოც-დათ თუმანში დავაკრავთ (იხილე მიხილოების ბანკში ამის დასამტკიცებელი საბუთები)

ბ-ნი სიმონიძე გვაბრალებს „კაკალის“ მათვისებას და ამხანაგების განძევებას. პასუხი: „კაკალი“ თავისი რედაქტორ-გამომცემლის მეტისა არავის სა-

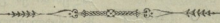
კუთრება არ ყოფილა. ამხანაგობას ჰსურდა წილი დაედო გაზეთში და ამის გულისთვის უნდოდა ექვსასი თუმანი შემოეტანა. ამხანაგობამ ბოლოს აღარ ინება ფულის შემოტანა და გაზეთში მონაწილეობაზე დატყუდა უნდა აედო. დანარჩენი ჭორები აღარც ერთი საპასუხით არა ღირან, რადგან საზოგადოებამაც კარგათ ეციოს, რომ ისინი ჭორები გამოადგენ.

ბ-ნი ი. სიმონიძე იმასაც კი შიკიყინებს, ეითამც დაქორავებული მაქებრები მყავდეს. ასეთი ცოლისწამება ძლიან ახასიათებს თვით მთქმელის ზნობითს მხარეს. რითი უნდა დაეძირაო მე ვინმე, რა ლონისძიებით? გაგებელი არა ვარ, რომ ჩემს მომხრეებს და მაქებრებს ჯამიგორიანი არღმეები ეუშვინო, მთავრობა არა მყავს ხელში, ადამ პროტექტია გაუცეთო ვისმე, დიდი ადგილ-მამულის პატრონი არა ვარ, რომ ხაშით, ან კატლებით ვინმე გვაძლო, სამასწავლო გამკეობის წვერი არა ვარ, რომ ჩემ ხელსამძღვანელებით დიდი პენსია გავიჩინო წელიწადში და ვინმე ჩემი მაქებართავანი მასწავლებელად სადმე გავამწესებო: ვინ უნდა მივიყიდო მე, ან ვის რა ანგარიში უნდა ჰქონდეს ჩემი ქებისა, ვარდა სამართლიანი კრიტიკისა, არ მესმის? მაკრამ როცა რომელსამე მოაღაწეს სამეცნიერო ბრძოლა აქვს თავის მოწინააღმდეგე დასთან და როცა მისი მცენება და ქადაგება უფრო მეცნიერებისა და ჭეშმარიტებისა გზაზე დგას, ვიდრე მისი მოწინააღმდეგეებისა, მაშინ აგბრანებულს მოპარადანივებს სხვა ღონე ღონე ჩიხბართა, უნდა მიმართონ ჭორს, ცოლის-წამებას მითქმა მოთქმას, რა არის, იქნება ამით მინარც სახელი გაუფუჭდეს მოაღაწეს საზოგადოებაში და აღარაიენ ერწმუნოს მის აზრებსო, მის გამოცემასო.

მაგრამ ნათელი მეცნიერება, აი, ჩვენი გზა ლამაზიანი; საც უფრო ბნელი მოეჭიდება, ჩვენ იქით: გაუფეთ სხივ-მუხიანი. ბნელსა და ნათელს ამ ორსა მტერსა ბერჯეულ უზრჩვეათ დედამიწაზე; ბერჯეულ უზრჩვეა ბოროტის ძესა კაცობრიობა თავის კალთაზე. მაგრამ ნათელსა სიმათილის შერთით, ცით მოვლენილსა კაცთ სამეგობროთ, ბერჯეულ უშინათეს ბნელი შუქ-დაკერით და გაუფანტავს ჩვენ სასიცოცხლოთ.

ბ. წერეთელი

*) რა ნაიწად მოხდა, რომ მამულს ოთხი დესტინა დააქვდა, ჩემთვის აუხსენილა დღესაც, ალბათ რიონმა წაიღო, რადგან მამული რიონის პირად მდკარებს და წელი თისრდა. ამის მოსახსიპაად, შემდეგ რიონის გზამ დამა აწმენა, რომ რიონი აღარ მოწოდოდა მამულს.

საყურადღებო ამბები

მ ქაბად ქენვაში არის სამეცნიერო კრება რომელმაც უნდა გამოეკლიოს აღმოსავლეთის ენება. კრება გაიხსნა აგვისტოს 23

(ეკვისთვის 4). ამ ორი კვირის წინად ცამეტმა სახელმწიფომ გამოაცხადა თავის მეცნიერების გავზაენა კრებაზე; იმათ შორის იყო ევროპიდან ამერიკიდან, აზიდან და აფრიკიდან. ახლა კი უქვეყნად ერთი ორად და ერთი სამად მტერ უნდა იყონ სხვა-და-სხვა განათლ-

ბული სახელმწიფოების წარმომადგენელი. მიიღეს აგრეთვე მონაწილეობა ორმოცმა უნივერსიტეტმა, ორმოცდართმა მეცნიერმა საზოგადოებამ, კონგრესში მონაწილენი უკვე ხუთას კაცამდე ჩაწერილი. რვა სექციაა (განყოფილება). პირველმა სექციამ აიღო სამუშაოდ არიელთა ენები, რომელნიც ორ სექციას შორის არიან დაყოფილნი; 2—სემიტოური ენები, 3—მუსულმანთა ენები, 4—აზიის და ევროპის ენები, 5—შორეული აღმოსავლეთი, 6—საბერძნეთი და აღმოსავლეთი, 7—გეოგრაფია და ეთნოგრაფია აღმოსავლეთისა. როგორც გვეჩვენებს ჩვენი საზღვარგარეთელი კორესპონდენტი, კონგრესს უნდა გაიხსნას შვეიცარიის რესპუბლიკის თავმჯდომარის ფრენს მიერ, რომელმაც უნდა წარმოთქვას სიტყვა და მიულოცოს წარმომადგენლებს კეთილად მომძანება. დღევანდით, ან წარმომადგენელთა პატივსაცემად გამართონ ნადიმი და დაპატიჟონ დღევანდები; აგრეთვე გააწყობენ დღესასწაულობას და მრავალ ნაირ დროს გასატარებელს შექცევას. მკითხველებს თავთავის დროზე ვაუწყებთ, რაც მოხდება.

6. უ.

* *

„კეალის“ თანამშრომელი კოსტანტინეპოლიდან გვეჩვენებს: „კეალის“ № 35-ში რომ დავრჩივსენ ცნობა იყო დასტაბულები, იქ ბევრი შეცდომა იყო შეპარული და შემდეგ ასე განაგრძობს: „პირველი ის, რომ სამოცდაათი რეჯულის არ არიან, არამედ სულ თორმეტი (ორდენის) წესწყობილებისა არის და ყველანი ერთს მამადის რეჯულს აღიარებენ, თუმცა კი თვითთულს ცალ-ცალკე მონასტრები აქვთ (ტექ) თითოეული მონასტერი თავის პარველ დამწყების სახელზე არის ისე, როგორც საზოგადოთ დასავლეთის მრავალი მონასტრები.

ოსმალები (თათრები) ამ დაწესებულებას „ტარკიათს“ უწოდებენ; ეს ტარკიათი, ანუ დაწესებულება მხოლოდ თარკიტ სახელწოდებით ირჩევიან ერთი მეორესაგან, თავთავიანთის დამწყობის, ანუ დამარსებელის სახელზე. როგორც რეჯულით, ისე პატივით ერთნაირი პატივი აქვს. მათში უკეთესს ერევის ეტყვიან. უკეთესი რომელია ის ღმერთმა იცისო“, თათრები ასე იტყვიან.

- 1) აბდულ-კადრი-გელიანი, 2) რუფაი, 3) ბეღევი, 4) იბრაჰიმ-დესტუცი, 5) საღე, 6) ნახშიგენდი, 7) მეღევი, 8) ხაჯი შაბანელი, 9) ჰუნკიარ-ხაჯი, 10) იახია შირვანი, 11) გულშენი და 12) იმამხაჯი.

თუმცა ავტორი ამბობს: „მეღევის ორდენს ყველაზე უფრო პატივი აქვსო“, მაგრამ ეს შემცდარი აზრია. მეღევის ორდენის ბერები არაერთ არ განირჩევიან სხვა ორდენის ბერებზე, განა მამადიანების რეჯულში ყველა ეს 12 მონასტრის ბერები წმინდანებად ითვლებიან. ოსმალოს რეჯულში „ჰეზრეთალი“ ძალიან საყვარელია და დღესაც თელიან, რადგან ღმერთს მისთვის „ლომი“ უწოდებია, თან მამადის სიტყე იყო იგი, მხოლოდ რაცა რიგზე მოვა, მაშინ კი ასე ჩამოთვლიან: 1) აბუ-ბექირ-სიდიკი 2) ჰაზრეთი იმერი 3) ოსმანი და 4) ჰაზრეთი-ალი. ესე ოთხნი იყვენ ხალიფები მეგვიდბერები მუხამედისა, რეჯულის გამაგრებულნი.

ახალის სულთანის კურთხევა და ოსმანის ხმალის შემორტყმა მეღევის ბერებს კი არ ეკუთვნის არამედ მუხამედის ჩამომავლობის სეიდებს. როგორც ზემოთ ვთქვით, ჰაზრეთი-ალი მუხამედის სიძე იყო და ეს სეიდებიც, რომლებიც ამ წესს ასრულებენ, მუხამედის ერთ ჩამომავალთაგანი უნდა იყოს უეჭველად. ეს სეიდები ბევრი არიან, დღეა პატივცა აქვთ. ყოველივე საჭიროებანი სახელმწიფო ეძლევათ. ახლა ამათში სულთანი ერთს მათთაგანს ამირჩევს უფროსად, ვისაც საჭიროდ დაინახავს და მისი აზრით ღირსია და დაუდგენს ყველა დანარჩენს უფროსად. ამ უფროსს ეწოდება ნაკიბულ-ემრევი. რაცა ახალი ოსმალეთის ხონთქარი ტანტზე უნდა ავიდეს, ის (სულთანი) ვალდებულია, ეიბუ-სულთანის ჯარში წაიღეს (ეს ჯამე ამისთვის განსაკუთრებით დაწესებული მგნითა, საცა ყველა წინაკაცები და სასულიერო წოდება უნდა დავსწროს, აქ უნდა მოვიდეს ნაკიბულ-ემრევიც. ლოცვას შემდეგ ეს ნაკიბულ-ემრევი აიღებს ოსმალის ხმალს და შემორტყამს ხონთქარს. გარდა ამისა სხვას არავის არა აქვს ოსმალეთში ეს უფლება; არც ამას და არც სხვას ვისმე სასულიერო წოდების კაცს არავითარი პოლიტიკური განმავლობა არა აქვს ოსმალეთში.

სტამბოლი ისე ატყველი
8 აგვისტოს 1894 წ.

გემის დაღუპვა

(გაღრმუნის ნაშთი)

I

ცდა-სამ იენის ჩაეჯექით გემში.
ზღვა წყნარი იყო, ჰერი თბილი.
თან მიმყვებოდენ მე და მოხუცი,
და ჩემი პაწა მოსწავლე შვილი.

გულში ეიკრადედი საყვარელ შვილსა,
ერთის წუთითაც არ ეიშორებდი,
და ხშირათ, შიშით გარემოცული,
მუხლ-მოყრით ამას ვევედრებოდი:

„ღედაო ღეთისაე! შენ გეიწინამძღერე,
შენ გეყუბ მფარველ ჩვენ გზასა მთელსა,
შენ აგვაშორე ქირი და ენება,
ნუ მიგეცემ ცოდეგით ზღვის განსაცდელსა“.

მე წინათ-გრძნობა მეუბნებოდა,
რომ უხიფათოთ ვერ მოეჩივბოდით,
და ღამით, ძილის ვერ გამგედენი,
დიდხანს ლოცვითა ფეხზე ვერჩებოდით.

მესამე დილას ქარმა დაბერა.
ზღვა აგვიღელდა, ზვირთები მტრული
მოასდა გემსა, იჭექა ცაშა,
შეიძრა ზღვისა მთელი უფსკრული.

გულში ეამბობდი: „ი, ეს არის,
რასაც მე გრძნობა მეუბნებოდა“.

ამას ეფიქრობდი — და ზვირთი ზვირთზე
გემის გვერდებზე გრგვინით სკდებოდა.

წყლის უზარმაზარ მთებსა, თუ კლდეებს
ჩვენის ოთახის სარკმლით ეხედავდით,
და როს მუქარით გემს მომართავდენ,
მათ შეხედვასაც ველარ ტედავდი.

შიშით და ცნობის მოყვარეობით
ჩემი პატარა შვილიც უცქერდა.
გვერდითა მყავდა, — კარგათ მესმოდა,
ისე ხმა მალლა გული უძგერდა.

გულს ვუმაგრებდი ჩემს პატარასა,
ვანუჯეშემდი დას ავადმყოფსა,
მაგრამ ზღვა, მეტად განრისხებული,
კვლავ იმატებდა თანდათან ცოფსა.

უცებ თავანზე მების ხმა გვესმა,
თან მოყვა ხალხის კვილი-ხრიალი,
შვირყა გემი, მყის აღმაცურათ
მეტერდა, იწყო ანამ ღრქაალი.

ეს იყო თურმე ვაება-ზვირთი,
თავანზე ხალხსა დატყებოდა
და წაქცია, ვინც ფეხზე იდგა,

მით ყველას გული ატოკებოდა.

და ასე ვყავდით ბრკალებში სიკედილს...

გემი ხან ქვეით საღაც უფსკრულში
ჩაეშვებოდა და ჩაგვმარხავდა

შიგ მჯდომთა ცოცხლათ ზღვის შავ-ბნელ
გულში;

ხან გაჩნდებოდა კვლავ მთის მწვერვალზე
იგი რალაცა მანქანებითა!..

ასე ოთხ საათს აღტყინებულ
ზღვა გვატარებდა თავისი ნებით.

ბოლოს, ჩაშვადღევს, დატყრა ბუნება,
დამშვილდა ზეცა, გაჩერდა ქარი,
და ქვეშ ზღვეც, წინათ ქვეყნის მზარავი,
ილიმებოდა წყნარა, დამტყარა.

ომ გაღ-ხილა გემი ზღვას მარდათ
აზბდა, წინსვლა ეტყარებოდა,
და იალქანი ფრთების გაშლითა
მას სისწრაფეში ეხმარებოდა.

II

შიშით და ძრწოლით დაღალულები
მალე დაეწვიეთ, — დამშვიდებულნი;
საშიშროების ცქერით დაქანცულს
მსწრაფლ მოგვიდა ჩვენს თელსა რული.

მეც დამეძინა, — მაგრამ, ვი მე,
რატომ დაეწვეი სულაც ბეჩავი!

რაც მოგველოდა თურმე ჩვენ ცხადთ,
ძილშიც ის ენახე — სულის მტანჯავი.

ვითომ მოკურდა ჩვენს გემთან სახლი
რალაც ვაება, უშველემელი,
მყის დაეტაკა — და შეანგრა
ჩვენის გემისა ცალი კედელი.

აიესო წყლითა ჩვენი ოთახი,
ეიხნებით ყველა, მეხნებდა შვილი...
ამ დროს იგრგვინა მართლაც რალაცამ,
მას შეუერთდა ჩემი კვილი.

მე წამოვარდი — და იმ წამსვე
ზეწამოცინდა იმ ხმაზე ყველა,
და მყისვე წყალი დიდ ნაკადულათ
შემოსკდა ჩვენთან და დგავსველა.

გავიდა ერთი თუ ორი წამი,
ეუცქერდით ჩვენ წინ გათხრილ საფლავსა...
ამ დროს ვისილაც ხმა შემოგვესმა:

„ვის შეგიძლიათ, უშველეთ თავსა!“
ამ დაძახებამ არიგ-დარია
შიშისგან ძილში წამოვარდნილნი.
და ძმას უძახის, ცოლი ქმარს ეძებს,
გარს ეხვევიან დედ-მამას შვილნი.
გავცვინდით კარში ჩაუცმელები,
როგორც გვეძინა პერანგსამარა,

ვის მიათრევენ გარეთ გულ-წასულს,
ვის მოსდის თვალში ცრემლის კაპარა...

მე ცალი ხელით შეილი მექირა,
მეორეთი კი—დაი საწყალი.
ორსავე ესცემდი ნუგეშს ბე-ჯარული,
თუმც სასეე მქონდა მეც სისხლით თვალი.

აქ-იქ დრტინავდენ: „სურვა არ ვიცი,
იწამეთ ქრისტე, მიშველეთ ჩამე!“
მაგრამ ამ სასოწარკვეთილების
პასუხი იყო გარს ბნელი ღამე.

არც კაპიტანი, არც მატროსები!
თავი ანებებს წესის დაცვას
და თავს უშველეს თვით შემცროდეთა,
ჩვენ კი ჩაგვარებს პირ-ლია ზღვასა...

ოხ, კაპიტანი!.. თურმე რა მობთა:
ხედვდა უცხო გემს მომაგილსა,
მაგრამ მას ყურსაც არ ათხოვებდა
და აცეცბდა სულ სხვაგან თვალსა.
და როს უგნურმა ახლოს მიუშვა,
შიშმა გონება ისე წაართვა,
რომ მარჯუნისა წილ მარცხნით უბძანა
იმან ჩვენისა გემის მიმართვა.

და მიუშვირა ჩვენის სამყოფის
გვერდი უცხოსა წვეტიან ცხვირსა,
და თავის უგნურ განაკარგულებით
მიგეცა საშინელ განსაცთელს, ჭირსა.

ყველა ყვიროდა: „ეი, ცირობით!
ეინა ხარ მხსნელი, გვიშველეთ... ნაიე!“
მაგრამ ეხვაედით, რომ მხოლოდ ღმერთი
იყო იქ მხსნელი და გამკითხავეი.

III

„დღეიკო, დედა! რა გვეშველება?
უნდა დავიხჩეთ ჩვენ ყველა წყალში?!“
მკითხავდა შეილი, და ცრემლის ფრქვევით
შემჩერებოდა მწუხარე თვალში.

მოეხევი ხელი, გულში ჩაივკარ
და ვუთხარ: „შეილო, მივენიოთ ბედსა,
ეახსენოთ ღმერთი—და არ მოაკლებს
ღვთაებრივ ნუგეშს, თავის იმედსა.

„ნუ გეშინია, მეც ხომ შენთან ვარ,
არ მოგშორდები, შეილო, ცოცხალი.
უფალოს იმას ეთხოვ—შენს სანაცვლოთ
მიიღოს ჩემი თავი საწყალი.“

— „აჰა, დღეიკო! უშენითა მე შინ
ღმერთმა ცოცხალი ნუ მიმიყვანოს!
თუ ზღვა მიმხეიერბოლოს, დე, მის უფსკრულში
ჩემ ღედის გულთან მეც ჩამიტაროს!“

და მომიქირა პატარა ხელი,
მკერღზე მოამკრა ათრთოლებული...

და როგორ ძაღმისს—ენით გამოეთქვა,
რას გრძნობდა მაშინ ეს ჩემი გული...

მიმოიხედვე წამით გარშემო:
ათასი ტანჯვა, გმინვა, ეაება...
მე ახლაც მივიკრის, ისე გულ-გირლით
ეთ უყურებდა იმას დეათავა...

ერთგან შევხედე: მამა ორ შეილსა
ეთხოვებოდა; კოცნიდა მწარეთ,
გულში იკრავდენ ურთიერთს, სამს
გაღმოდოდათ ცრემლი მდულარეთ.

მამამ შეილით უთხრა: „აბა, შეილებო,
გულს ნუ ვაიტებთ, ღმერთი დიდა;
ეინ იცის, ზეცა რას მოგვანიჭებს:
სიკვილ-სიკოცლე ბედზე კილია.

„მე მოგიხუცდით, ჩემთვის ნუ ზოუნავთ,
ჩემო ეაყაცნო, ჩემო გაზდილონო!
ღმერთი ახსენეთ—და თავს უშველეთ...
მშვიდობით, შეილონო, მშვიდობით, შეილონო...“

ჩვე ცოლ-ქმარი, ახლად შეყრილი,
ერთმანეთს გულში ეკანებოდენ,
ესაღმებოდენ, ემონებოდენ,
ამბოროს უყოფდენ, შიშით დნებოდენ...

ყური მოეკარი, ცოლმა ქმარს უთხრა:
„ერთათ ვართ ბედის მეოხებითო...
ერთათ სიკოცლე, ერთათ სიკვილი!
ზღვის გულში ერთათ ემიარჩებითო!“

იქვე დიდი ღამაში ძაღლი
პატრონს მწუხარეთ შეჩერებოდა:
ხელებს ღოკავდა, მის წინ ფორთხაედა,
ეხუტებოდა, ეფერებოდა.

ხან წუწყუნობდა, ხან მწარეთ ყვედა,
არ აშორებდა ერთს წუთსაც თვალსა:
როგორც შეცლო, ნუგეშს აძლევდა
შეშინებულსა პატრონს, შემკრთალს...

მაგრამ ვის ქონდა ხსნისა იმედი?
სალ იყო ჩვენი ნუგეშს—მცემი?
ცხადათ ეხვადელით—ვილუქობლით:
ძირს მიდიდა საგრძნობლად ეგმი...

კოტა-ლა აკლდა მის დაძირვასა,
კოტა-ლა აკლდა მას წელით აესებას...
ჩვენ გულში გვენოო სიკვილის ცეცხლი
და არ ფიქრობდა არეინ თავსებას.

ჩვენმა მცელებმა ხელი აგვადეს.
მაგრამ ის ვემი რასლა შევებოდა?
ციცხლში ჩაგვყარა—და შორს გაჩერდა,
თუთქო გულ-გრაღით იმხირებოდა...

„ეინც სურვა იცით, თავს უშველეთო!“
უცებ ეისილაც ხმა გამოეკრა,
და ამ სიტყვებთან ერთად ეაყაცნა

იშვია ხელი და გადაეარა.

მიჰყა-მეორე, მიჰყა მესამე...
 რათ მომასწარი, ღმერთო იმ დღეს!
 ენა ეერ იტყვის, რაც მწუხარება
 მოისმა მაშინ, ღრიალი, კენჭსა!..
 გამოვესაღო საბრალო დასა
 და ერთმანეთი ღმერთს ჩავაბარეთ;
 გულს მივიკარით წამით ურთერთი
 და მწუხარების ტრემლი დავღვარეთ.
 გემს დაეკვირდი, ვივარქენ, რომ იგი
 იძირებოდა - და ელდა მეცა,
 მაშინ პირჯვარი გადავიწერე
 და ჩემს დას ზღვაში ჩავეყვი მეცა.

IV

დავიწყე ტურვა. ყოველი წამი
 მე საუტუნეთ მიჩენებოდა.
 ჩენის საფლავის ყინული წყალი
 მტარჯავდა, ცივად იკინებოდა.
 მე ცალი ხელით მდღვრათ ვტურავდი,
 ცალით კი მაგრათ შვილი მექირა;
 იგი მაძლევდა მე ღონეს, სიმხნეს,
 მზათ ეუყავ — მისთვის თავი მეწირა.
 უტებ მომესმა: „მშვიდობით დაო!“
 ეს იყო ჩემი ის ბეჩაე და:
 ავადმყოფს მალე ხელ-ფეხი მოსხლტა,
 ეერ განძრია — და ძირს წავიდა.
 ამის დამახველს გული გამისკდა,
 წუთს გამიჩრდა კიდევაც ხელი..
 მაგრამ შევხედე შვილსა — და მყისვე
 კვალად შევიქენ მეღვარი, ხელი.
 აღარ ვიცოდი, სად წავსულიყავ;
 ვტურავდი ძალის გარკვეებით,
 და თავის სახსნელს რაივე საკონს
 ეძებდი აქ-იქ თვალის ცეცებით.
 შეენიშნე ერთგან: ორი ვაჟაკა
 ერთს დიდ ნამორსა ჩასკიდებოდა,
 შესვენებულნი იყვენ ოსნი,
 ტურვა არც ერთსა არ კირდებოდა.
 მაშინ ვივარქენი მკლავში დალაღვა;
 შევადეე შვილსა — თრიადა საწყალი;
 ეთქვი: „ველარ გავძლბ, თვარ შევისვენე“
 და მივაშტერე ნამორსა თვალი.
 მივეტურე იქა, ხელი ეიშვირე,
 და ეობრუნებდი, ის იყო, სულსა,
 „ნუ მოღიხარო!“ შამამიყვირეს,
 აღარ მიმიშვეს, ხელი მკრეს გულსა.
 კვლავ მიეუბრუნდი, შვილს ვაცოდებდი,
 მვედრებოდი, როგორც უფალსა...

მაგრამ ვაჟაკთა აღარ მომხედეს
 ღონე-მხითაღსა დატვირთულ ქალსა..
 ატირდა მაშინ ჩემი პატარა,
 „ხელი მიშვიო“ მითხრა ბედკურულმა,
 „თავს უშველეო“... ამის გამგონეს
 კვლავ მომიბატა ღონე იმ გულმა.
 მოვეშორდი სწრაფად უფულო ვაჟებს,
 კვლავ მოვიქნიე ძლიერი მკლავი,
 და ერთ წამს შემდეგ მე დაეინახე
 რაღაც საკანი შვათ მტურავი.
 ეიფიქრე: „დაე-ვეშაჰი იყოს,
 მკლავს შევახვევებ მე ერთ წამს თუ კი...“
 მიეტურე მასთან — და გაეინარე:
 ეს იყო ფართო დიდი ზანდუკი,
 გადაეჯდინე იმაზე შვილი,
 ხელი მოეკიდე მეც დაქანტული,
 მომეცა ხსნისა მკირე იმედი,
 და თავისუფლად მოვიტვი სული.
 დაეხუტე ერთს წამს ტანჯული თვალი,
 შესვენებისა ვივარქენი გემო,
 და როცა კვალად გამოვახლდე,
 უცებ განათდა ზღვა ჩენს გარშემო.
 შევხედე ჩენს გემს: იმის იალქნებს
 შემოხვევდა ცეცხლისა ალი,
 ეს ანათებდა იქ არე-მარეს,
 უნებლიე ზღვისა მოვავლე თვალი..
 ობ, ღმერთო, ღმერთო! მითლა ცოტაღვარ
 იმდენ ხალხისა ტანჯვის მნახველი?!
 რათ არ გამისკდა საბრალო გული,
 ევზომ ეავების, კირის მმარხველი?!
 შევხედე: ძალლი ზღვისა ტალღებში
 პატარონის გვერდით მარდათ ტურავდა:
 ყვეით, წუწკუნით თვალში უმწერდა,
 მისი ხსნა სურდა, თავს არ შურავდა.
 მალე დაეტყო პატარონს დალაღვა,
 და გაუჩრდა უცებ ხელგები,
 იწყო დაიხრე, — ადამიანი
 არა ჩნდა მისი მხსნელი, მშველელი.
 შეატყო ძალღმა მას გატვირება
 და მამატურად მყისვე ეძებრა,
 სევდით შეეყვა — და მძღვართ მკლავში
 ჩასკიდა პირი და შეაჩერა.
 კვლავ გამოცოცხლდა მისი პატარონი,
 ძალა მოეცა სიცოცხლის მგომობას;
 ეერ მოითმინათ, მადლობის ნიშნით
 ტუნში აკოცა ერთგულ მგომობას.
 იქვე შეენიშნე: ახალგაზდა ეავს
 ხელით ვქირა თავისი ცოლი,
 გული წასვლოდა საბრალო ქალსა,

ზღვის ფსკერი იყო მისი საწოლი.
 მაგრამ ძვირფას ტვირთს უწყალო ტალღებს
 არ ანებებდა შეყვარებული.
 თუმც დაქანცული და უიმედო
 შველას ითხოვდა გამწარებული.

შეეხედე საწყალს მოხუცს მამას:
 ძლიეს-ლა იძროდა მისი ხელები...
 ამოდგომოდენ მარჯვნივ და მარცხნივ
 მისი შვილები, ვითა მცველები.

მედგრათ ებძოდენ ზღვასა ვაგები,
 მძლავრათ არღვედენ ისინი წყალსა,
 მოხუც მამას კი, შეეტყობოდა,
 გამოლივოდა ღონე საწყალსა.

უცბა... რას ხედავს ჩემი თვალები?
 ნუ თუ მოხუცი ზედა გასწირა?..
 რას უყურებენ გმირი შვილები,
 მათი მშობელი ზღვამ რომ დაძირა?!

ეგრ მოეშველენ დროზე ბედკრულსა,
 მით ვიყავ წუთით იმათ კიცხვაში...

მაგრამ ეს უფიქრე ვერ მოვასწარი
 ორმავე მყისვე ჩაყვინთა ზღვაში.
 გვიდა წუთი — ეს საუკუნე
 გაჭირვების ხანს, წამების ამასა,
 გულში ეთქვი: „ღმერთო! ნუ თუ საფლავი
 მოელის ყველას ზღვაში ამ სამსა?..“

ეს რომ ვიფიქრე — გმირმა ვაგებმა
 ამოყვეს უცბე კიდევაც თავი:
 ხელში ეჭირათ გრძნობა მიხთილის
 საბრალო მამის ცალ-ცალი მკლავი.

ხელთ აიყვანეს და შენეკლირის
 მისი სხეული, სახე ტანჯული:
 პირიდან წყალი გადმართხია,
 და ამოითქვა ბედკრულმა სული.
 მამა მიეყრდნო შვილებს მკერდზედა,
 კვლავ გადაკოცნეს მათ ერთმანეთი,
 ზეცას უგებდეს, უფალს მადლობდენ,
 თუმც არსითა ჩნდა ჯერ მასწენელი ღმერთი.

(შემადგა იქნება)

სილოვან

ავსტრალიის უდაბნოში: პირველი წუება გუდუჩუბისა დაჯალბეთ მიწაზე.

მოგზაურობა ავსტრალიის უდაბნოში

ავსტრალია შეადგენს რიგით მეხუთე ნაწილს
 დედამიწის ზურგისას. ის წარმოადგენს ევრო-
 პისოდენა კუნძულს მრავალ მომცრო კუნძუ-

ლებიანა, რომელნიც ერთად მდებარეობენ ინდოე-
 თისა, მშვიდ უკანესა და სამხრეთის უკანეს შორის
 კიდეები ამ ქვეყნის ნაწილისა გარშემო ჩინებულაჲ
 არის გამოკლებული ინგლისის მეზღვეებისა და სხუ-
 ევროპის სახელმწიფოთა მეზღვეებისაგან. ინგლისე-

ლებმა წარსულ საუკუნოებში დაიფლეს ის ქვეყნის კუთხე და მას აქეთ ყოველ წლებით შრავალი ინგლისის ლარბი ოჯახობა, რომელსაც თავის ქვეყანაში საჩო-საბღებელი არ მოეცოდა, ანებებდა თავის ქვეყანას თავს და მიდიოდა ავსტრალიაში დასახლებლად. იმათ ადგილობრივ ევლურ ხალხთან დი ბრძოლა და მწუხარება მოუხდათ; მაგრამ ბოლოს მიინც დაძლიეს ისინი და გარეკეს შორს შიგნით ქვეყანაში. ამ ევლურს ადგილობრივს ხალხს ეწოდება მალაიელები. ხალხი ნიჭიერი, კარგი ღონიერი აგებულების არის, ბაიასავით ყვითელი ფერი

ყნებში, რომ გაციონა ახალი მისი კუთხეები თავის მიწა-წყლით, ბუნების სიმდიდრით, ხალხით, ფრინველ-ნადირით და ოთხფეხით, რომ შემდეგ დაეშენონ ახალი სოფლები, ქალაქები, ააყვავონ ყოველგვარი მრეწველობა და დაქსელონ ყოველი კუთხე რკინის გზებით და ტელეგრაფებით.

დღეს ავსტრალიაში ხუთ მილიონ ინგლისელზე მეტი ცხოვრებს. ამათ უმთავრეს ქალაქ მელბურნში ორასი ათასი მცხოვრები მეტია. ინგლისი იქიდან ღებულობს დიდ საქონელს, ხორბალს, მატყლს და ქა-გუნდას.

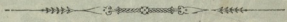
ავსტრალიის უდაბნოში: უკრბა წამოკრბა ზეზე შუშინებული კვლური.

ადებს; მაგრამ მათ ევროპელები ისე სძულთ, რომ ვერც იმათ გაართლებს და ვერც იმათ მფობლობას ვერ შეუტრიდენ. ისინი რჩებიენ სიცილილს, ვიღრე ევროპელებთან მეგობრობას, რადგან კარგად იცან, რომ რა კი ისინი დასახლდენ ავსტრალიაში, მათი მომავალი ბედნიერება წყალ-წაღებულია. ევროპელები ავსტრალიის მიწის კუთხეს ისე უყურებენ, როგორც დაპყრობილს და თანდათან უფრო იწევიან შიგნით ქვეყანაში. ამ განზრახვით ხშირად მოხდება, რომ ბევრი ახოვანი და მამაკი ინგლისის მოგზაური შეერთდება ერთად, ასე გაშინჯე, — ოჯახობიანა და გაემგზავრებიან ავსტრალიის შიგნით ქვე-

ერთხელ კარგა გამოწყობილი ჯგუფი მოგზაურებისა ორი ქალიანა წაიღენ ცხენებით შუა ავსტრალიისკენ, თან წაიღეს ბლომად სახენდრო იარაღები, საგბა რი და დებარევენ ერთ დღს უტყეს ავსტრალიის ტყეში. ევლურს მალაიელებს რამდენიმე ევროპელი და ის ორი ქალი ტყვედ ჩაეგდათ ხელში და უპირებდენ შეკმას, მგზავრები მაშინვე დასხდენ ცხენებზე, თან წაიყვანეს დიდი ღონიერა ძალლი, რომელიც კარგად იყო დაეშობი ევლურს ხალხზე. კარგა ხანს იარეს აქეთ-იქით უფალს ტყეში, ბოლოს ძალმა ნახა კვალი და მოკურცხლა იქითკენ. მგზავრები ცხენებით გამოიციდენ უკან. „შორს დაინახეთო სინათლე — ამ-

ბოძს ერთი მათგანი.—ტყის ტყეხლი საშინლად მოდებოდა, ბოლოს, როგორც დღე, ისე განათლდა არე-მარე.—გაფშუროთ, ყმაწვილებო, გაფშუროთ, ყვირისროზგერტსი. უეცრად შევევარდით შიგველურს ხაღზში, რომელსაც ტყეხლის გარშემო დეზათ ფერ-ხული და ცეკვავდა, აღმათ თავის ღმერთების წინა-შე ლოკულობდენ, რადგან უნდოდათ თეთრ კა-ნიანი ქალები და კაცები საღეთით დაეკლათ. ჩვენ უტუბათ შევეყვირეთ: ჩვენი ძალლი მირადორი ეცა ერთ ველურს მალაიელს ყელში და გაგუდა. ჩვენც თან დაეახალეთ თოფები და დამბაჭები. ჩვენც ღირველი წყება ველურებისა დაეალაგეთ მიწაზე; მაგრამ თუ-რამე ისინი მთელ თემად მოგროვილიყვენ და რამ-დენსაც ეკლავდით, იმდენი ახალ-ახალი გუნდი ჩნდებოდა. გამავევლია თოფის წამალა, მიეჯავით ხელი ხმლებსა და ცულებს; ვიბრძოლეთ რამდენიმე საათი განუწყვეტლად, ტყევერი დაიხსენით, მაგრამ ახალ-მა გუნდმა ველურებისამ წრე გაეკეკეთეს. ჩვენ და-ღალულ-დაქანსული ველოდით უკანასკნელს განკი-თხების დღეს. ქალები საშწარისაგან ჰკიოდენ. ბო-ლოს ეგრძეძინი, რომ ერთი საშინელი ხელი ეელუ-რისა მოაწვედა, დამხებთქა ძირს და მახრჩობდა. მე გადავდევი თავი სასიკვდილოთ. უეცრათ რას ხედავს ჩემი თვალეზ?.. ვინც მე მოკვლას მიპირებდა, უცებ გადაკოტრაილდა და დაიწყო ყელში ჭროტინი. მო-

მესმა ახალი ამხანაგების ყვირილი; როგორც წვიმა, ისე მიდიოდა მათგან ტყეია და ველურები წყობ-წყობათ ეცემოდენ მიწაზე. გვეშველა; რათიც იქნა. იმათ თავ-ზარი დაეცათ და გაიფანტენ ტყეში. მო-გვისვეს ჩვენ ხელი ამხანაგებმა, დაგვესეს ცხენებზე, შევეყვირეთ ყველამ სისხარულით „ვაშა“, „ვაშა“ ერ-თმანეთს და წამოვედით მხიარულად ბინაზე. ერთი დღე კარავში შევასვენეთ ქალები და მესამე დღეს წამოვედით უკან. როზგერტსი და მისი ძალლი კარავ მოშორებით წინ მიდიოდა. უეცრად ძალლმა ერთ ჩიზგეთან იწყოა ღრენა. მივიდა როზგერტსი, ფრთხი-ლად გადაშალა ხის ტოტები და უეცრად წამოგარ-და ზეზე შემინებული ველურა მალაიელი, რომე-ლიც თვალეს აფეთებდა და პირი დაეღო. თითქო კითხულობდა, როზგერტსი ხომ არ მომკლავსო. რო-ზგერტმა თოფს მოავლო ხელი, მაგრამ ის გახტა ტყეში და გადაიარა ტევერი გლიჯინი-გლიჯინით. თუმცა ერთ-თი ტყეია უკან გაადენა გაქცულს, მაგრამ როგორც ბოლოს შევიტყუეთ, ველური მალაიელი არ დაქრილა. ეტყობოდა ველურ მალაიელეს გა-მოეგზანათ იგი სადარაჯოთ, რომ შეეტყოთ მისგან, თეთრ კანიანი ვერობელები ბეერი არიან, თუ ცაბაო. უნდოდათ, გზა გადაეჭრათ ჩვენთვის, მაგრამ შემინ-ებულმა დარაჯმა მალაიელმა ასეთი ამბავი მიუტა-ნა თავის თემს, რომ წინ დახვედრა ველარ გავებედეს“.

„მიამბის“ საპასუხოდ

დასასრული *)

ბარათაშვილისა და ყაზბეგის დასაფლავების დროს, რომ სიტყვები წამოეთქვი, მაშინ რა შეურაცხყოფა მივაყენე ვისმე და როგორ? ნუ, თუ, მართალია, ნება არა მქონდა, რომ მესაყვე-ღურება სხვებისთვის ზოგიერთა რამ? „არაო!“ — ბრძანებს „შენიშენის“ ავტორი: „რა თანაგძნობა და რა შემწეობა უნდა საზოგადო მოღვაწესო? ყოველ ბაჯის გადადგმაზე, ხომ ქების ტაშს ვერ დაუკრავთ და მილოანებს ხომ ვერ მივართმევით? საკმაოა, რომ მათ ნაშრომს ჩვენ არა ვწუნობთ და მათ ნაწერებს ვკითხულობთო! ამაზე მეტს არც ისინი ითხო-ვენ და არც საკადრისი იქნება, რომ საზოგადო მო-ღვაწემ — საყვედური და სამღურობე გაიგლოს გუ-ლშიო. ისე ჩემათ უნდა იტანჯოს და ის არის კა-

რიო! ამას ადამიანის ზნეობითი ფაქიზობა მოითხო-ვსო.“

ყველა ჩემების საზოგადო საპასუხოთ აი, რას მოე-ხსენებთ ჩვენს „შენიშენის“ ავტორებს: იყო ერთი ი. დიეთაშვილი მშინერ-მწყურავალი, შიშველ-ტრტველი და დღიური ლუქმის მონატრული. დღიურ ლუქმა-საც იმიტომ ნატრობდა, რომ საზოგადოებისადმი რამე სამსახური გაეწია.—ბოლოს იქამდი მივიდა, რომ ამბობდა; ნეტავი სტოროყის ადგილს ეიშოვიდ ან ბანქში, ან სხვაგან სადმეო!.. ან თეატრში მევა-რდობასაო, რომ დღემო ათი შაური მექნეს, ის ეიქმარო და ჩემ ხელობას გულოდამეობდებო შეუ-დგეო! ეს ნატრე საულაოში ჩაწყეა!.. ეერსად ვერას გახდა; ყველა საცინლად იგდებდა!.. თანაგძნობით ეპყრობოდენ მხოლოდ მისივე მგზავსი ღარიბი მუ-შეები და თავის ღარიბ ლუქმაში წილს უღებდენ? ხოლმე, მაგრამ ეს ხომ საკმარისი არ იქნებოდა?! იმ ღარიბების ხელომეე მოკედა და იმათ უჭირისუ-ფლეს.—სიკვდილს შემდეგ კი აყაყანდენ ბოზოლა-ინტელიგენტები: შეიქნა ზარის ტყეა, პანაშვილები;

*) „ახალ აგლა“ № 36.

სიტყვები; ხან მზეს ადარებდენ და ხან მიფარეს!..
 ბუკის!.. — თუ მართლა ქვეყნისთვის სასარგებლო
 იყო, რატომ სიცოცხლეშივე არ მიატოვებს ყურა-
 ლდება? რატომ არ უპატრონებს, რომ ეცოცხლა
 და მერე სარგებლობა მოეტანა ქვეყნისათვის? და
 თუ არა, ახლა რაღა, რომ ძველისთვის უფლებსაც
 ჰკრეფენ? ალბათ შეუნანებიათო! ეგება თქვას ვინმემ.
 კეთილი! მაგრამ სინაუელი მაშინ არის კარგი, რო-
 დესაც მყოფედ აღარ ჩაეარდები იმე შეცდომაში
 და ჩვენ კი ყოველთვის ერთსა და იმავეს ვიმეი-
 რებთ! აქ სინაუელი კი აღარ გამოდის, — მხოლოდ
 თვალშიაქცობა! ნინოშვილის გაქირებულნი მღვო-
 მარება ვინ არ იცოდა? ავითმეყო იძულებული
 იყო, საცილოქსერო პარტიაში იქ თრეულყოფო
 დღიური ლუქმისათვის! წამლის ფასი არა ქონდა.

ამ მოღვაწეზე მე აღარას ვიტყვი, რადანაც ბნ-
 ცხაკია და გვიმტკიცა, თუ როგორ გლეჯდენ ლუ-
 ქის პირიდან და სიკვდილის შემდეგ კი გვირგვინებს
 ადგავენ თავზე, აქაო ზეჩენი თევა ქვეყანას დავანახო-
 თო!.. აგრედე ყაზიბეგი! — ვინ გამოანახა ის ვინ გამოიყ-
 ვანასაზოგადო ასპარეზე? იმ წორემ, რომელიც დღეს
 ღობეს გარეთ არის დარჩენილი იმით უპატრონეს,
 უჭირისუფლეს, სამი წელიწადი ამზადეს, ნიკი რომ
 შეატყვეს, სანამ წერას დაიწყებდა; და გაქირებმაშიაც
 მოყოლდენ სანამ „დროება“ არ დაიხურა, — ის მეორე
 წრე კი, რომელსაც „შენიშვნების“ ავტორები ეკო-
 მაგებთან მართო მხოლოდ მის ნაწერებს კიბხულო-
 ბდა და ცნობით ვერც კი იცნობდა, რომ უნდოდა
 ისე. — მაგრამ, უსაქრავად, რას ვამბობ? როგორ ვერ
 იცნობდა და როგორ არ იცოდა მისი გაჭირებება,
 რომ ერთხელ იმათ ყაზიბეგმა, პატარა მინანქრიანი
 სახარება მიუტანა და უთხრა: „უტხოვები ამდენსა და
 ამდენსა მამდევენ ამ სახარებაში, მაგრამ მე არ მი-
 ნდა, რომ ჩვენ დავეცარგოს თქვენ, იყიდეთ ნახე-
 ნორ ფასადო!“ რა პასუხი მიცეს გაქირებულს? ე-
 ვიწარა დაუწყეს ურჩიასებით და ბოლოს სამ თუმწათ
 დივირიატის, დავრჩებოდა. ამას შემდეგ რა პირით
 გვიკითხებია: „არ ვიცით ვერ ვავიგია, რა თანა-
 გრძნობა და შემწეობა უნდა საზოგადო მოღვაწისო?
 ყოველ ბიჯის გადადგმაზე ხომ ქებინ ტაშს ვერ და-
 უკრავთ და მილიონებს ვერ მივირთმევითო“. ქების
 ტაში, ვაშას ძახილი და საღღერძელოები, მაშინ
 არის საწარტოვ, როცა მოღვაწეს დღიური ლუქმა
 არ აკლია და პატრიცემულია, თვარა ერთხელ რომ
 ტაში დაუკრა ასეჯერ კი კისერში წაჭკრა, ერთი
 დღე ღზინი გაუმართო და ექვსი დღე კი, კვირაში
 მშვიტი იყოს, ეს თანაგრძნობაა? არა, ბატონო, სა-
 ზოგადო მოღვაწისათვის, არც ტაში და არც მრავ-
 ლეჭამიერია საჭირო და არც მილიონი. — მათთვის

საკმაოა, მხოლოდ სამართლიანი თანაგრძნობა და
 დღიური ლუქმა, მაგრამ ჩვენ კი ორივეს ხელიდან
 ვაცლით!.. თანაგრძნობის მავერად, ცილისწამებით
 და ლანძღვით უსიყვით გულ-ღვიძლს და ლუქმა პუ-
 რის საზოგადოვლად, რომ მიღიან წინ ეცლობებით, —
 „ხალხს რად ასხამ ლაფს? ხალხმა რა იცის; ვინ არიან
 და სად არიან მოღვაწეონო? მართალი არ ს!.. ხალხს
 არც არავინ ამტყუნებს: ისინი მინდობიან მოწინავე,
 მეთაურ, ინტელაგენტებს და რასაც ურჩვენ, იმას
 ასრულებენ. — ხალხის ბრალი სრულიად არ არის
 თუ ისინი ხშირად მოტყუებული რჩებიან და მგლებს
 კრავებად მიიღებენ ხოლმე — არც ერთი ნამდვილი
 მოღვაწე საყვედურს არ დაიწყებს და არ იტყვის მი-
 ჭირსა. ამას ზნეობითა სიფაქიზე მოითხოვს“ ბრძა-
 ნებენ. მართალი არის! მაკრამ როდესაც, ის მოღვა-
 წენი გაქირების გამო, იმ საქმეს, რომლისათვისაც
 თავს სდებენ, ეღვარ აკეთებენ, უცდებთ გული თუ
 არა? ვინა თავის ტოლ-მხლობლებს, არ შეჩივიან
 ხოლმე? აბა მოიკითხეთ იმთ წრეში და მაშინ შე-
 იტყობენ! და თუ მათდამი ვერ მიუღწევია მთ
 კნესას, ეს ვინ ბრალია? დლოკცილებმა ის თუ კი
 იცნას: ბედნიერები როდის იციანა, რაზე და რო-
 გორ? ის კი რატომ ევლარ შეუტყვიათ, თუ გაჭი-
 რებულები როდის ტირიან? რის გამო და რაზე?
 — აი, ეს აზრი გამოეთქვი მე ყაზიბეგის დასაულოვე-
 ბის დროს და ამით მკდარი კი არ გადავებრუნე
 კუბოში, ზოგიერთ ფარისევლებს მივათითე და გვი-
 თხე: „დღემდ სად იყავით, რომ დღეს ჭირისუფ-
 ლობას ჩემთლებს მეთქი“. ეს არ უნდა სწინადეს
 იმას, ვისაც თავი მართლად მიანია!.. ქვეყანას ის
 ასხამს ლაფს, ვინც თვალს უხევეს და ატყუებს და
 არა ის ვინც ცდილობს თვალი აუხილოს და სიმა-
 რთლე დაანახოს!.. ახლა შეგვიძლია ვეკითხოთ:
 რა მიზეზი იყო და რადიპომატობა, რომ ჩვენი
 ს-ტყევი გადაუკულმართეს და ყალბ-საბუთად წა-
 ჩნოთღვიანეს მკითხებლებს? დიდი არაფერი!.. მხო-
 ლოდ სიტყვის ნაზზე ავტება და „წყალ გამოღმა“ შე-
 მოცილება, რომ წყალ-გაღმა დარჩნოდეს“ — ხში-
 რად დამნაშავე გარბის ხოლმე სახლში და მიჰყვირის:
 არ გაუშვით დაიჭრეთ დამნაშავეო! და სხეანი...

ესეები ყველა არაფრად გამოჩნდება შედარებით იმ
 ერთ დიდ ცილისწამელსთან, რომელიც საბუთათაც
 წადგინეს და დაკანონეს კიდევაც თვითონვე. მე
 ვთქვი: „ძველად საზოგადო საქმე თუ სადმე მიუ-
 წოდება ჩვენ ძველებს, ისინიც მზათ იყვენ წასულო-
 ყვენ. ფარხმალი მზათ ჰქონდათ და ცხენიცა ჰყავდათ!
 და-თუ ვისმეს არ ეყოლებოდა მეზობლისაგან ინ-
 თაზიერება. დღეს ცხენი რკინის გზის ბილეთად გა-
 ლიქმნა და ვისაც კი შეძლება არ აქვს, რომ ის ბი-

ლეთი იყიდოს, ვალდებულია მეზობლისაგან აიღოს ვალი, იმას დაესხოს და საქმეს კი მაინც არ ჩამო-რჩეს. უნდა უთუოდ ადგილზე მოვიდეს, რომ ყო-ლიფერი თავის ყურით მოისმინოს, თავის თვა-ლით ნახოს, თავის ჭკუით ვადასჭიხოს: სად არის სიმაართე და სად არა? და სხვების აყოლით კი სა-ქმე არ წაახდინოს“. „ესაო, — ბძანებენ კრიტიკოსები — პარდაპირი მისი თქმაა, რომ ქრთამი აიღეთო!“ დი-დგება შენს სახელს ღმერთო! ნუ თუ მართლა ნათლად არ არის ჩემ სიტყვებში ის გამოხატული, რისაც თქმა მინდობდა? სასაცილო ის უფროა, რომ ამ კრიტიკოს-ფარისევლებს ზოგიერთები კაჟკაჟებით აპყვენ და იმათ სიტყვებს იმეორებენ.

„მართლა აქ სულ სხვა არის ნათქვამი, მაგრამ გულში კი სწორეთ ისა ჰქონია დამწერს, რასაც ჩვენ ვამტკიცებთო“. გაიძახინა ის ვაჟბატონები. — მოდი და ახლა მათ ელაპარაკე! სხვები ამბობენ, უღროო დროს ითქვა და საფიქრელი იყო, რომ ბევრი უტუღმა გაიგებდაო!“. ფიიიე! მაშ ჭეშმარიტება მის დღეში ევლარ თქმულა?! როდის ყოფილა და რომელი ჭე-შმარიტება, რომ მოწინააღმდეგე არ ყოლოდეს? რომელი ისყალბე ყოფილა, რომ მომხრებიც არ ეშოვნოს?. სახარების სიტყუებსა და მოციქულთა ქადაგებას სულ სხვანაირად ხსნიდენ ფარისევლები და მაშ აღარ რა უნდა თქმულიყო? პირველ სატკუნოებში კერპები განძრახ აუწმინდურებდენ ქრისტიანების დოღმატს და მაშ ქრისტიანობაც უნდა შეფერხებულიყო? — მე ჩემ იმ ზემომოაყენილ სტატიაში, მოქრთამობის და სიყა-ღბის წინააღმდეგ ეწერდი და ესენი კი მიმტკიცებენ „ქრთამის აღებას ურჩევენ ქვეყანასო“. ვიშ! რა დასაჯერებელია!.. მაგრამ ეგება მართლა, როგორც საწყალსა და უმანკო ხალხს არ ესმოდადეთ იმ ვაჟბატო-ნებს, თუ რა არის ქრთამი? მაშინ ვალდებული ვართ ჩვენ აეუხსნათ!

მე რომ ვისთანმე მივიდე და უთხრა: „წინა-ღმდეგ ჩემი რწმუნებისა მოგეზმარები საქმეში, მა-გრამ აძლენი და ამდენი სასიყდელი მოამცი-მეთქი!“ იმანაც მომცეს, ე. ი. მომიყიდოს, და მეც ავილო. აი, ამ სადალობას ქეთა ქრთამი. ეს ყველამ კარგად იცის და ჩემმა მოწინააღმდეგე ვაჟბატონებმაც იცი-ან, მაგრამ, რომ ქრთამი ამას გარდაც კიდევ მრავალ-გეარია, იმაზე კი აღარას ამბობენ!.. მაგრამ პირიქით ჩვენ დავეკითხებით: 1) ერთი კაცი რომ ვისმე ემტე-რებოდეს, გუშინ ელანძლოს და ხელაც კიდევ იმე-ღდა, გალანძლოს, მაგრამ დღეს კი ესარჩლებო-დეს იმ აზრით, რომ მისგან ფული ისესხოს და ან ეგქსილზე ხელი მოაწერიოს, ქრთამია თუ არა? 2) კაცი სხვა კაც-საგან პოტუტკეას გამოელოდეს და იმ განძახებით, რომ მოვიმადლიერო, ის აქოს და მისი უსიამო, ვინც არი, აძავოს, ქრთამია თუ არა? 3) რამე გამოსარჩენ ადგილს რომ ელოდეს, ქრთამია თუ არა? 4) უწეროსმა რომ შინის გამო უფროსს ნება შეასრულოს, ქრთამია თუ არა? 5) ღამაზმა ქა-ღმა რომ გთხოვოს; თუ „გიყავრე არ ამა-და-ამ კაცს მოეხმარე! ესე და ეს საქმე ასე გააკეთე შენი რწმუ-ნების წინააღმდეგი და შენც პატარა ხათრი გაუწიო იმ ღამაზს, ეს ქრთამი იქნება თუ არა?.. ამ გვარი რამეები, ბევრი ვახლავსთ, მაგრამ ზოგიერთები ვალდებული არიან ამავეს ყველას თვალი აარიდონ, ეითომ ვერა ეხედეთო, რე სიტყვა ბანზე ავდონ ხო-ღმე, ეჰ, რაღა ბევრი ითქვა?! ყველამ იცის სად არის სიმაართე, სად არა? მაგრამ თვეზისა არიყოს ყვე-ღოს პირში წყალი უდგას.

ბოდოშს ვიხიდი მკითხველთან, რომ ეს ჩემი პა-სუხი გაგრძელდა, მაგრამ რა ექნა?.. ოცდაათი წელი-წადია ცოლსა მწამებენ და ჩემი პასუხიც რომ ოცდა-ათი წამი გაგრძელდეს, ეკონებ ბევრი არ იყოს.

აკაო

მეკობრისადმი

ქ ემო კარგო, თვალის ჩინო, გულკეთილო, მეგობარო! არ შეცვალა ჩემზე გული, მით სიცოცხლე არ მამწარო.

თუ არა ვართ ჩვენ დღეს იგი რაც ვიყავით გუშინ წინა;

სულით კი ნუ დავეცემით, გართ ვიყოთ, თუ გინდ შინა.

ასე არის ეს სოფელი: კაცს ბურთსავით აგროავენს; ხან ბედს აძლევს, გააკეთებს, ხან ყველაფერს წააწარებს.

მაგრამ კაცი უნდა იყოს გულ-მაგარი, უშიშარი;

მას არ უნდა შეუშინდეს,
რაც ამ სოფლის წესი არი.

მცნებად შრომა და სიმაჰოლე
უნდა ქონდეს მიღებული.
მოიხვეჭოს თვით უფლებმა
და მძიმეთა სიყვარული.

ღეე მერმე: თუ გინდ მოკედეს!

არ იქნება შესაბარალი,
რადგან მას არ დაუყარავს
ცხოვრებაში გზა და კვალი.

მსსკილაძე

საგრაამატიკო კვლევა.

შუბღვი *)

შნდა მოგახსენოთ, რომ თვით ამ გვარი ზმენ-
ბიც ვერ ასცილებიან საზოგადო, საერთო კა-
ნონას და ზოგიერთ ფორმებში იმატებენ თავ-
სართებს:

გაე-პურაძეირდება გა-ე-გუთნისდედდები
გაე-დიდგულდები გაე-სულდდემულდები და სხვები...

სხვა.და-სხვა მწერალთა ნაწერებიდან ამოღებულ
წინადადებათა სინტაქსური გარჩევა ჯერჯერობით
ნაარდები გახლავთ. ჯერ უნდა დავინახოთ თვალთ ქა-
რთული სინტაქსი, აწონოთ, დაწონოთ და შემდეგ
ეუსიკინოთ ისეთ პირს, როგორც არის—აკაკი. ამა-
სთან, უნდა გვახსოვდეს, რომ იმ პირთ, რომელთაც
თავისი ნაწერებით შეუეყარებიათ მთელ საქართვე-
ლოსათვის სამშობლო ენა, ნება აქვთ, იქონიონ
საკუთარი ენის ზოგიერთ შემთხვევაში თავისებუ-
რობა. იყავით დარწმუნებულნი, რომ ხალხს ყოვე-
ლთვე მათი გამოთქმა კარგათ ესმის, მით უმეტეს,
რომ მათი ენა არ არის მოკლებული სამშობლო
ნიადაგს. მაშასადამე არც არაფერი ფუჭდება იმით,
„ჰქვიანი“ იქნება ხმარებული აკაკის მიერ, თუ
„ჰქვიერი“, „სწორი“, თუ „სწორე“ და სხვა ამ გვა-
ნი... პოეტს გაუგონია ხალხში ერთიცა და მეორეც
და ამასთან უტყნია ღირსად შეტანისა თავის
ნაწერებში ის ფორმები, რომელნიც მას მოსწონებია
და უფრო კანონიერად უტყნია. ახლა თუ გინდათ
ამ შემთხვევაში მწერალთათვის შეიქმნეთ გზის მა-
ჩვენებლად, დაუმტკიცეთ მათ კანონიერობა ერთისა,
ანუ უკანონობა მეორისა შესაფერი საგრამატიკო
კვლევა-ძიებით და პრა, რადაც საეჭვო, ვითომც

ლოგიკაზე დაწყებულ, საო.უჯო გასართობებით,
როგორც მაგალითად: „ფეხების დღე როდისღაა“...
„ფუთი მარხალი სად გაგონილა?“ და სხვები...

განყენებულ საგანთა სახელწოდებებთან სწა-
რმოებს ქართულში ზედმესრულები ორი დაბოლო-
ებით: „იანი“, „იერი“.

ხმა — ხმიანი — ხმიერი ხანი — ხნიანი — ხნიერი
გონება — გონებანი — გონიერი
ლონე — ლონიანი — ლონიერი
მადლი — მადლიანი — მადლიერი
ჰქვა — ჰქვიანი — ჰქვიერი...

ხოლო რადესაც ზედმესრული ნიშნავს რაიმე
ნითეიერი საენის კუთვნილებას, მაშინ ამ გვარი
ზედმესრული არ იკარებს მეორე დაბოლოებას და
ამისათვის ვამბობთ:

ფულიანი — და არა: ფულიერი ქანებიანი — ქონიერი
ცხვირიანი — და არა ცხვირიერი პირიანი — პირიერი
თავიანი — თავიერი კულანი — კულიერი და სხვები

ბ-ნ სიმონიძეს კარგა მოეხსენება, რომ არც
ერთს ენაში არ არსებობს რაიმე სწორთქმა, რო-
მელსაც არა ჰქონდეს გამოსაკლები. მაშ რატომ შე-
საძლებლად არ მიაჩნია ბ-ნ სიმონიძეს, რომ ქარ-
თულშიაც ერთგვარ ზედმესრულთა შეიძლება ქა-
ნდეთ ორივე დაბოლოება. ხოლო მეორე გვართ
კი მარტო ერთი. ამის გამოტყუვნებით განა ვინმე
„ხრამზე ვადიხსენება?“ (საოხუჯო გასართობი...)

უნდა მოგახსენოთ, აგრეთვე გაზვიადებული ში-
ში აქვს ბ-ნ სიმონიძეს, რომ სწორე“-ს ნაცვლად
„სწორი“-ს თქმით აკაკის არ გამოუვიდეს „ერთი
კვირა“. თვით „კვირა“-ს ჩვენში შეიდი და ღღის მნი-
შენელობაც აქვს და ერთი დღისაც, მაგრამ დამერ-
წმუნეთ, ქართველი ისე არ გამოთქვამს, რომ ეს
ორა მნიშვნელობა ერთი სიტყვისა ერთა ერთმა-
ნეთში აურ-დაურთოს. სწორედ ასევე, რადესაც
სიტყვას „სწორი“ ქართველი აძლევს ერთი კვირის
მნიშვნელობას, მაშინ ის არ საქირავებს ბ-ნ სიმო-
ნიძის კომენტარიებს და გამოსთქვამს ზოლმე ისე,

*) იხილეთ „კვალი“ № 36.

რომ ერთს წამში გვაგაგებინებთ, თუ რა მნიშვნელობას აძლევს იგი ამ სიტყვას. სიტყვას „სწორი“ სანი მნიშვნელობა აქვს ქართულში და არა ორი, როგორც ბძანებს ბ-ნი კომენტატორი: 1) იგი ნიშნავს რაიმე საგნის არამრუდობას (სწორი—ხალხში და ლიტერატურაში იხმარება აგრეთვე „სწორე“.), 2) სწორი—ბადალი, 3) სწორი—კვირის დასასრული დღე და არა „ერთი კვირა“, როგორც გვიჩვენებს ბ-ნი სიმონიძე. (ეს ორშაბათი, მაგალითად, იმ ორშაბათის სწორია) ბ-ნი სიმონიძის შენიშვნას შესახებ სიტყვისა, „სწორი“, თუ აქვს ვისთვისმე რაიმე მნიშვნელობა, ისიც უცხოელთათვის, რომელთაც ლექსიკონით უნდა ინფორმირებულონ ამ შემთხვევაში, თორემ თვით ქართველთათვის, აბა, რა მნიშვნელობა უნდა ჰქონდეს, ვარდა როგორც სახუმარო გასართობისა. „მართალია, თუ დაეკვირვებით კარგად, აღმოჩნდება, რომ სიტყვას „სწორი“ სრულიად სხვა მნიშვნელობა აქვს ზეჰრად გისსკაჰეჰული იმ აზრისაგან (?), რომელიც გამითქმის სიტყვით სწორე, ავიღოთ ფრაზა: სწორიდან სწორამდის (ფრაზა?) რას ნიშნავს იგი?—ღროსა ორშაბათიდან მეორე ორშაბათამდის, კვირიდან მეორე კვირამდის, ამის გამო ხშირად სიტყვა სწორი იხმარება ნაცვლად ერთის კვირისა. ერთი სწორი დამიგვიანდა ქალაქში, ერთი სწორა დაერჩი სოფელში“.

რათა ჰქონია ბ-ნი სიმონიძის ასე? რა მიზეზით არ შეიძლება „სწორადან სწორამდე“ ნიშნავდეს, მაგალითად, ბადალიდან ბადალამდე, ანუ არა მრუდიდან არა მრუდმდის. მეორეც ესა, ქართველები იტყვიან: სწორამდე დამიგვიანდა ქალაქში, სწორამდე დაერჩი სოფელში და არა ისე, როგორც ბძანებს ბ. სიმონიძე.

ყოველი ასეთი ახირებული მსჯელობა ბ-ნი სიმონიძისა შედეგია იმისა, რომ იგი ჯერ არ დაჰკვირვებია კარგად საზოგადოთ ქართულ ომოფონებს *) და ამასთან უზრალო ლოგიკური დაკვირვება მას მიანიჩა ხოლმე ყოველთვის საგრამატიკო შენიშვნებად. ეს არის აგრეთვე მიზეზი, რომ ბძანებულ სა-

*) ბ-ნი სილაგანა შეეცდომით უწოდებს ომოფონებს ომონიმეზთ. სინონიმები, ანუ ომონიმეზი დღეად განიხილვიან ომოფონებისაგან. მაგალითებით დაგვასიკვით შეითხველეს. სიტყვები: საწყალი, ღირბი, დატკი და სხვა ამ გვარი იქნებიან—სინონიმები, ანუ ომონიმეზი, და არა ომოფონეზი, რადგანც უოველი ამ სიტყვათაგანი ერთისა და იმავე მოკლეხის გამოისიტყვებია არან. რაც შეეკება ომოფონებს, ესენი სომ ჩვენ ასხნილი გვაქვს ამავე წერილში.

გრამატიკო სჯა-ბაასის ნაცვლად მომეტებულ შემთხვევაში მას გამოხდის ხოლმე „საოხუჯო გასართობი“.

ხალხში ერთი იხმარება და მეორეც:
 მრუდი—მრუდე სწორი—სწორე
 მდარი—მდარე მჩატი—მჩატე...

ენას საკირად უცენია ორი დაბოლოებით ხმარება ამ ზედმსრულოთა. შესაძლებელია, ამ საშუალებით რაიმე განსაზღვრულ მნიშვნელობას აძლევდეს იგი ერთისა და მეორე რიგის სიტყვის აზრს, რასაც ჩვენ ჯერ ვერ მივხედვარებთ. მაშასადამე ერთად ერთი მიზანი მკლევართა ამ შემთხვევაში იმაზე უნდა იყოს მიტყული, რომ მიხედვს ენის საიდულოებას და არა უმიზეზოთ უყოფინოს მწერალთა: ავი კანონიერა და იგი არაა...—რათა? საბუთონ განა საოხუჯო გასართობები საბუთად შესაწყნარებელი იქნება?..

ეს ოთხი შენიშვნა ბ-ნი სიმონიძისა ღირსად ცუდნით ვარჩევისა, ხოლო დანარჩენნი, ვითარცა ლმეცლომები აკაცისა, ფრიად წერილობანი არიან დეერ გამაუუღლებით მით ვარჩევას სიუყრილმინისა და უმნიშვნელობისა გამო; მით უმეტეს, რომ უოველ ჩვენთაგანს უფრო უარესი შეცდომებითა გვაქვს საესე ჩვენი ნაწერები. მაგალითებისათვის შორს არ წაველოთ. ავიღოთ გასარჩეად თუნდ ბ-ნი სიმონიძის კრიტიკა და ანტიკრიტიკა.

ფარმების შეუსაბამო ვარჩევნობა, აზროვნებაში ლოგიკური არეც-დარეცა, შეუსაბამო ტერმინების ხმარება და სრული მოუშხადებლობა—აი, ჩამკვლარი დალი ამ ნაწერებისა.

1) ბ-ნი სიმონიძე სხვათა შორის ბძანებს „ეს ხომ მიუტყებელი, მამაკედევი (?) ცალდა ლუკადრისობა იქნებოდა რომ მოხერხებულ შემთხვევა (შემთხვევა და მოხერხებულო?—რად შემთხვევა იქნება იგი?) არ მოგეცეს შენის აზრის გასაზიარებლად, გამოსამხვევებლად“ (?).

„მომაკედევი“ ნიშნავს კაცსა, რომელიც კვდება, სულს ლევს (умирающий), სიტყვას „მამაკედევი“ კი სულ სხვა მნიშვნელობა აქვს, ვთე იგი სხვას ჰკლავს სულს ალვეინებს და არა თითონ ეკვება, სულს ლევს (умершвляющий). ევონებთ ამაზე ბ-ნი სიმონიძეც დაგვეთანხმება, რომ სიტყვა „მამაკედევი“ უადგილო ადგილას აქვს ნახშირი შემთხვევაში და მაშასადამე უნდა გადაკეთდეს მეორესიტყვად: მომაკედევიებელი.

ერთი ეს მიბრძანეთ, რომელ ქართველს გეუთვია ასეთი გამოთქმა: „აზრის გამოსამხვევებლად ბ-ნი სიმონიძის აზრი განა ისეთი რა დამალი და ობ-

მოკიდებული ფარატირია, რომ გამოშვებებს საკურობებს?

2) შემდეგ ბ-ნი ავტორი ბოღოშს იხდის აკაცის წინაშე, რომ პასუხი დაუტყვიანა და ამასთან დაიმედებულიც ბძანდება, რომ აკაცი შეიწყნარებს იმ პასუხს დაგვიანების საბუთს, რომელიც მას წარმოუდგენია. აი, თვით საბუთი:

„ერთმა საარაკო სიბრმავემ ხალხის განათლებაში ღროით (?) გაძლოლა (?) მოინდომა და იმან (იენ?—სიბრმავემ?) დამაგვიანა“.

ერთი ეს მიბძანეთ, რაკი ს-ბრმავეს გასძლოლიობარ, როგორღა ჰმედაეთ და შესწყნარებულ საბუთად იყენეთ ამისთანა არა საკადრის*) საკციეგლს?..

ბ-ნ სიმონიძეს ამ ადგილას ასე უნდა ეთქვა: „ერთმა საარაკო სიბრმავემ ხალხის განათლებაში ჩემგან ღროზე შემბრძოლება მოინდომა და ამან (და არა იმან) დამაგვიანა“.

3) „ამასთან საფუძელიაობით მიწუნებს აკაცი ფონეტკურს ანალიზს ხსენებულს სიტყვისას (ბუნდოვანი გამოთქმა—ხსენებულ სიტყვის ფონეტკურ ანალიზსა)? ჩენ იგი დეანაწილეთ, ანუ დეშალეთ ამ საბით: ალ-გ-იარ-ებ. პირველს ნაწილს დეაერქვი პრეფიქსი (თითოჲ პირის მაჩვენებელი კი პრეფიქსი არ იყოს), მეორეს პირის მაჩვენებელი, მესამეს ძირი სიტყვისა, მეოთხეს დაბოლოება ღროისა“ (?).

განა დაშლა სიტყვებისა თავის შემადგენელ ელემენტებზე (образовательные элементы) ფონეტკური ანალიზი იქნება? ფონეტკა არის მეცნიერება, რომელიც ენება ზგერთა შესწავლას (наука о звуках). მამასადამე თქვენ რომ დაშლილ, დაწყოლიბულ სიტყვაში მოგებდინათ ფონეტკური ანალიზი, მაშინ იარს ნაწილად კი არ დაშლიდით იმეჲ სიტყვას „აღვიარებ“, არამედ 8 ნაწილად, რადგანაც თქვენ მიერ მოყვანილი სიტყვა შედგება 8 ბგერისაგან. როცა ეამბობთ და ეწერთ კდღც:

აღვიარებ—აღვიარებდი—აღვიარებდე
ეაკერებ—ეაკერებდი—ეაკერებდე
ვანდომებ—ვანდომებდი—ვანდომებდე...

დაღ, „ეებ“ ღროის დაბოლოება კი არ იქნება, არამედ ზმნის უბრალო სუფიქსი. ძირი მაგ სიტყვას არც რ იქნება, როგორც აკაცი ბძანებს, არც „იარ“ ბ-ნ სიმონიძისა. ძირი იქნება—არ: ე-არ, ხ-არ, არ-ის, „ი“ აჩვენებს, რომ რაიმე საგანი სულოიერი, თუ უსულო არსებობს ვისთვისმე (შედაღრეთ: კეთება—ვიკეთებ, ესე იგი ჩემთვის ვაკეთებ.

წერა—ვიწერ—ჩემთვის ვწერ
კერა—ვიკერა—ჩემთვის ვკერა).
etc... etc...

შემდეგ—ვისთვის არსებობს?—ამაზე პასუხს გვძლევს პირის მაჩვენებელი ელემენტი. ამ გვარად აკინძული ელემენტები „აღ-ვი-არ“ სხვა სიტყვებით შეგვიძლია ასე გადავცეთ მკითხველებს: „მალა ჩემთვის არსებობს“, ბოლო სუფიქსი „ებ“ ზმნად ჰქმნის, ანუ აზმნავებს, თუ შეიძლება ასე ითქვას, მთელ ჩენ მიერ მოყვანილ წინადადებას და გამოდის ასე: „ეამბობ, მკერა, ვიჯერებ, რომ მალა ჩემთვის არსებობს, ანუ „აღვიარებ“. ამ გვარად სიტყვა „აღვიარებ“ უნდა დაგეშალათ თავის შემადგენელ ელემენტებზე ასე: აღ-გი-არ-ებ, და არა ისე, როგორც თქვენ დაწაწილეთ.

4) ბ-ნი სიმონიძე ბძანებს ამასთან: „სხვანი მაიხიოს (?) და თეთთან სეირი (?) გეცქიროს“. ქართულად არ ითქმის: სეირი გეცქიროს, არამედ სეირს გეცქიროს, სეირს ეუცქერი, სეირს უცქერის და სხვა... ამასთან ძალღებებს მისგვა გაგვიგონია და ადამიანებსა კი არა, უფრო მომეტებულად—დაბასრულ სჯა-ბაასში. თუ ლოგიკას მისდევთ, აქ უფროა საჭირო იყო, იგი მოავთმარათ, რომ ადამიანები ძალღებათ არ დაეცახათ.

5) „ამ უსიამოვნო კითხვას მხოლოდ მაშინ აიცილებთ თავიდან, როდესაც პირველს სიტყვას მიუმატებთ მიცემით ბრუნვაში ას-ას (?) ს, რადგანაც პირველი ს სიტყვის ძირის ნაწილია (?)“.

აქ მძიმე შეცდამებია. პირველი ესა „ს“ სიტყვის ძირის ნაწილი კი არ არის, არამედ ნათესაობითი ბრუნვის ელემენტისა. შემდეგ ამისა ნათესაობითი ბრუნვა სიტყვიდან „თავი“ იქნება „თავის“ (თავ-სი—თავისი). გავშინჯათ, როგორ უღელილება ქართულში ორი არსებითი სახელი, რომელთა შორის პირველი სახელობითი ნათესაობითი ბრუნვის დაბოლოებითი მოუძღვის მეორეს:

მამის შეილი, დედის ნება, პატრონის საფლავი
მამის შეილისა, დედის ნებისა, პატრონის საფლავისა
მამის შეილის, დედის ნებასა, პატრონის საფლავსა
მამის შეილით, დედის ნებით, პატრონის საფლავით
მამის შეილში, დედის ნებაში, პატრონის საფლავში
მამის შეილზე.. დედის ნებაზე.. პატრონის საფლავზე..

აქედან ეტყობილობთ, რომ პირველი არსებითი სახელი (ნათესაობითი ბრუნვის დაბოლოებით) არა ბრუნავს, არ იცვლება მთელს კანკლიობაში, და უცვლელად ემატება ბოლომე მარტად დაბრუნებულს არსებითი სახელს. ეს საზოგადო კანონია, არის მავალითები სხვარიგი ნათესაობითი ბრუნვის

*) და არა საკადრისს.

ხმარებისა, საცა არა თუ არ იმატებს ასევე ბრუნ-
ვით ელემენტებს, არამედ იკეცვას კიდევ ნაბოლარ
ბეგრას მოცემით. მაგალითად—პროგრებიითი სა-
ბელთაყალი—მე, ნათესაობითი ბრუნვა ამ სიტყვი-
დან იქნება—ჩემი.

ჩემი იმედო ჩემი იმედისა } ჩემი ღლე ჩემი ღღისა
ჩემ იმედსა ჩემი იმედით } ჩემ ღღესა ჩემი ღღით
ჩემ იმედში ჩემ იმედზე... } ჩემ ღღეში ჩემ ღღეზე...

აქედან:

თავისი ღლე თავისი ღღისა თავის ღღესა
თავისი ღღით თავის ღღეში თავის ღღეზე...

მართალია, ვამბობთ ხოლმე ორგვარად: ჩემ
იმედსა და ჩემს იმედსა, ჩემ ღღესა და ჩემს ღღესა,
მაგრამ თავის ღღეში არ ეიტყვიით თავისი ღღესა,
თავისი ღღეში, თავისი ღღესა, საკადრისის საქციელ-
სა და სხვა. ამასაც თავისი მიზეზი აქვს. საოხი ამ-
ზობს: ცისარტყელა და არა ცისსარტყელა, ცამეტა
და არა ცამეტე (ათი+სამი+მეტე), ვანულებს და
არა ვანნელებს (ვან+ნელ(ი)+ებ+ა)... ისმინონ
და გაიგონონ იმ ვაე-ბატონებმა, რომელნიც ჰედ-
დენ და თავს ვახევედენ არ საქირო ორთოგრა-
ფიას, რომ ქართული ენა ერადება ორ თანაბარ თა-
ნახმ-განათა შეხვედრას სიტყვეებში; გარდა იმ შემ-
თხვევისა, როდესაც მეთერ თანაბარი თანახმოვანი
აძლევს მთელ სიტყვას რაიმე განსხვავებულ მნი-
შენელობას, მაგალითად: ვაგეტონისდედ-დები, ვე-
დიდ-დები, წერილმანნი (მრავლობითში, რომ მხო-
ლოობითი არ გამოედეს) და სხე..

განა რა განსაკუთრებითი მნიშვნელობა უნდა
მისცეს „ს“მა საკმათო სიტყვებში მამინ, როდესაც
შემდეგი სიტყვები გვატყობინებენ ბრუნვასაცა და
რიცხვსაც: თავის ღღესა, თავის ღღეებსა, საკადრის
საქციელსა და სხე..

ჩვენი წერა-კითხვის ერთად-ერთი ბედნიერება
ისაა, რომ ორთოგრაფია ჩვენში არც არსებობს და
არც გავიწილა. ამით ალტაცებაში მოდიან, ცვიფრ-
დებიან უცხოელები (მოაგონეთ უსლარის ამბავი),
ჩვენ კი არაფერად ვუვასებთ ამ ბედნიერებას. წარმო-
იკინეთ, ახლა მეცხრამეტე საუკუნეში გვებადებიან
ისეთი ვაებატონები, ამ ჩვენი ენის ნამდვილ ღირსე-
ბათა არა მკოდნერი, რომელნიც ჩვენ მოძღვრებას
ჩემულობენ, რაღაც სხოლასტიურ აბა-უბდას გვი-
წერენ და თავზე გვახევეენ ამ მოუხედებელ ქირს,
ორთოგრაფიას.

ბ-ნ სიმონიძის მართლ-წერით უნდა ეთქვათ:
„თავის ღღესა“, მაგის ამბავსა, ხალას ოქროსა...
რათა?—ჰკითხეთ პედაგოგსა და გიპასუხებთ გულის
დაწყებით: „მამ, ვა, ფრანგებს, რუსებს და სხვებს
თავსატეხი ორთოგრაფია ჰქონდეთ და ჩვენ? მითომ
ვის რა ვირი მოეპარეთ, რომ არა გეკონდესო იგი?“

სამწუხაროდ უნდა მოგახსენოთ, ამ ბოლო
ღროს ჩვენი მწერლები ქართულ ენას ისე ეტყვიან
როგორც ეტყვიან ძველ ღროის პედაგოგნი ხა-
სიათ-ვაუფუქებულ ბავშებს. მაგრამ არ უნდა დაივი-
წყონ, რომ ყოველი ენა, თვით დაბალ ფარ-
მაციაში მყოფიც კი, თავის კელობაზე ჰასაქში მო-
სული, ბრძენია და არა ბაღლი და მაგრე ადვილად
არ დაწებდება კრიტიკის ასაკრავათ ძალად მაცხო-
ნებს!..

ახლა გავმინჯოთ, თუ რა გვიჩინა მომხადებით
ჰკიდებენ ხელს საგრამატიკო საკითხ-ვების გარჩევას
ჩვენი სხოლასტები.

კ. დიდაშვილი

(შეგვიტო ჩვენა)

მეფე ერეკლე მეორის დროს მომხადარი კრება

ხალციხის წმ. იოან. ნათლის-მცემლის ეკ-
ლესიის საერო სასწავლებლის საწიგნოში და-
ცულია ერთი ძველი ხუცური ხელ-ნაწერი
დავითნი, 5 X 3 1/2 სიგრისისა და ვერსოკ-ნახევარი სი-
სქით ძველს ქაღალდზე. სულ ცოტა რომ ვთქვათ,
თვით დავითნი სამსი წლის დაწერილი იქნება. ბო-
ლოში ესრეთა წარწერა აქვს ხუცურადვე:

ესე ხელთწერილი დაძველებული დავითნი გე-
თსამანის საყდრის ლეთისმშობლისა არის. მე ცოდ-

ვილმან მღვდელმან ნუნის კანდელაკმან შეცვარ, და-
წერე სადაც აკლდა და გაეკეთე სულისა ჩემსა
საოხად, შენდობასა ბძანებდეთ წერილისა კეთილად
აღმომკითხელნი ძმანო და მამანო; ქორიანკონსა
უმე:

ამ დავითნის თვეში ჩაკრებულთა კრების ძვე-
ლი ძველ-წერილი ამავე მღვდლის ხელ-ნაწერი
ასრე, რომელსაც უნაკულოდ ეწერ ღედანისებრ:
„სათნოვეთია ლეთისაი ყოველთა დამა-
დებელისათა: იქველგულ-მოადინა: რტომან და-
ვითისამან: ლეთიე-ცხებულის: თვიმურაჲ მეფის ძე-

მან: ირაკლი პანკრატიანმა კახთა მეფემან განმგებელმან ქართლისამან: ხოლო თვით ვიღრე მე ლანაქსულ (აღნაქსულ) სჯულდებთა მართლ მივალსარემან: აღახუნა გონების ცის ნათლის ბენი: და წადიერებს ღრუბლითა შემოკრიბნა მწყემსნი სიტყვერთთა ქრათთანი: მტკიცესა შინა ქალაქსა ტფილისისა: საღმრთოთა სამსჯულ-მმართველოსა პალატსა შინა ყოველთა თხემისა სამოციქულის ეკლესიისათა: თანინებ ზრახვა ჯერჩინებთა: ყოვლად სანატრელსა თვთ მისეც სადაეთოს სქესითისა: მეფის ძის ანტონ პატრიარქისათა, სრულიად საქართველოს მსაჯულეელებისათა: რომელთა საუყუნომაჲ ადენ კურთხევაი:

ვინადგან პირველ ამასა წარმართნი მეფენი ფლობდეს ქართველთა, რანთა, კახთა და ყოვლობითად ერსა ღთისასა და ქრისტეს ცხოვართა არა აღუნდეს წრფელად მწვენილოვანსა, არამედ აძოვებდეს ეკლთა და კურთხ თავთა ზედა და ამთ მიზეზთა მიერ ნათლად სჯა და სჯულის ხედვა მიფარულ იყო, და უმცრებთა წერილისათა ვანრყენილ იყო და დანინებულ კანუნი და წესი ეკლესიისა:

მაშინ ღეთის მსახურმან მეფემან ყოვლად სანატრელმან პატრიარქმან, წმიდათა მიტრაპოლიტთა, არქიეპისკოპოსთა, არქიმანდრიტთა, ეპისკოპოსთა და მღვდელთა სულისა მხურვალეობითა. მიიღე პირველად მტკიცე ბრძანება წმიდისა სახარებისა და სამოციქულოს კანუნისა:

და წმიდათა შვდთა მსოფლიოთა კრებთა და წამებთა მათთა აღაესეს ნაკლულოვანება ეკლესიისა დაამტკიცენ და დაწერენ კანუნი ესე: კხ: თავთაჯიანად თეგსა ნოენებრსა: იგ: დღესა კვირიაცესა: ქრისტეს აქეთ ათას შვდას ორმოცდაარე:

უფლის ქრისტეს სძალსა ეკლესიასა შინა წმიდა ტრაპეზსა ზედა თვნიერ სახარებისა სამკვეთლოსა ოდიკისა და ჯგირის, ნურაინ ხელ-ყოფად ჟამის წირვად:

იტყვს წმიდაი ესე ღეთიე კრება, რათა აქუნდეს საკურთხეველსა კანკელს სამნი კარნი საშუალ, იმიერ და ამიერ, რომელ ესე ფრიად ჯერ არს, და კვალად სიმკრის და ეიწროებისათჳს ეკლესიისა ორნი ოდენ ქმნას კარნი: ხოლო ერთისა კარისა ქმნას ნურაინ იცადრებს, რამეთუ უჯგრო არს და უშეერ საქმე ესე. ხოლო კანკელი შეძლებნისებრ, რომლისაჲცა რისმე ქმნას ნიეთისა:

ოღეს იქნეს ჟამთაგან დაძველებული და დაგლევილი წმიდათ ოდიკი, გინა დამწვარი ცეცხლითა საშუალ, ანუ კერძო მისი გინა გარდაუფარებლად და შიშვლად იყოს წმიდაი ტრაპეზი, ანუ ამთ მი-

ზესთა მიერ წმიდაი მსხვერპლის შეწირვა დაგვიყენებიაი:

ამა კარებისა შემდგომად ვამცნებთ ყოველთა მართლ-მორწმუნეთა ქრისტიანეთა. უკეთუ ვინმე ინებონ გულს-მოადგინებითა აღშენება წმიდა ეკლესიისა, ჯერ არს მათდა, რათა წმიდა ტრაპეზი საკურთხეველისა საშეაღსზედ დადაფუძნონ, რათა გარემოთა უფლიდენ მღვდელნი ხოლო კედელსა ზედა აღკრვა წმიდის ტრაპეზისა უჯგრო არს და ნურაინ იკადრებს:

ვამცნებთ ივისკოპოსთა სიტყვერთა ცხოვართასა, რათა უმეცარნი წერილისანი სადიკონნი და სამღვდლონი, რომელთა არა უწყოდენ წაკითხვა კეთილად წმიდისა სახარებისა, სამოციქულოს ეპისტოლისა, კურთხევენისა და კონდაკისა არა მიიღონ მათ ზედა კურთხევაი და ნიჭი სულისა წმიდისა, რომელი ესე სრულიად განჯვადდეს, რამეთუ ვითარ ევების უმეცართაგან მსახურება წმიდისა ტრაპეზისა:

ჟამსა წმიდისასა ჟამის წირვისასა უკეთუ ოდენ არა აქნდეს ღვდელსა სანთელი აღსანთებლად და საკმეველი კმევად, ნუ იკადრებენ წირვად, არამედ დაცვადოს:

უკეთუ ოდენნი იპოენენ მღვდელნი ეკლესიისანი საეროს კაცთა მოკლეთა სამოსლითა მოსილნი აღკვართულად განწვართნენ ეპისკოპოსისაგან, რამეთუ ფრიად უშეერება არს მათდა და ღირს არიან კიცხვისაი:

ქალაქთა შინა, გინა სოფელთა შინა, ანუ სიმრაველსა შინა ერისასა, უკეთუ ოდენ იპოენენ, მღვდელნი სამხედროთა საჭურველითა აღჭურვილნი, ვამცნებთ უშეერებათა მათთა, ანუ დადგან საჭურველნი და მახვილი მათი, და უკეთუ კულა არა ისინონ გარდაეყენენ მღვდლობისაგან:

ვამცნებთ მონაზონთა მემხოლოეთა, უკეთუ თვნიერ ნებისა და შენდობისა თვისი მამის და წინამძღერისა გამოვიდეს მონასტრით ყოვლადენ ნურაინ შეიწყნარებს მას, არამედ განაძიონ ვითარცა ურჩი ჰეშმარიტისა კანუნისა და მორჩილებისა დამწინელი:

ხუტეს მონაზონსა რომელსა არა რწმუნებულ იყოს წინამძღრობა საწინამძღროსა ეკლესიისა, ჯერ არს მისა რათა ანუ თანაყვებოდეს ეპისკოპოსსა, ანუ იყოს მონასტერსა შინა ამათა თანა, გინა მამულსა და სახლსა შინა იყოფებოდეს, ესე ვითარსა მის ქცევა უწყსო არს და განგდებულ და ნულარა იკადრებს:

ვამცნებთ მღვდელთა ეკლესიისათა უკეთუ ინებონ, მოძღვრებად ერისა ანუ აღსარების შეწყნარებად სიტყვერთა სამწყსოთა, რათა პირველად მიიღონ

ბრძანება და შენდობა, თავისი ეპისკოპოსისაგან, და უკეთუ კულა არ მიიღონ შენდობა ბრძანება ეპისკოპოსისა. ნუ ოდეს იკადრებენ მოძღვრებად ერისა, რამეთუ უწესო არს:

უკეთუ ოდესმე მოვიდეს სამღვდლოთავანი, სხვა ეპისკოპოსისა, სამრევლოსა შინა, თვნიერ თანა ჯერჩინებისა და შენდობისა მის ეპისკოპოსისა, ნუ იკადრებს ქამის წირვად, გინა სამღვდლოსა საიღუმლოსა აღსრულებად. ხოლო ესეცა ჯერ არს მისა, რათა თვისისცა ეპისკოპოსისა შენდობის წიგნი აქნდეს, ვერეთე ხუცეს-მონაწონიყა ყოფდენ ამას:

ამასცა კანონს ვამცნებთ მღვდელთა, რომელთა ენებოსთ უსისხლო მსხვერპლის შეწირვა, რათა მიიღონ საკურთხეველად სეფისკერანი ხუთნი ჩრეულისა იეჰლისანი, და უკეთუ არა აქნდეს იშვთად საღმე, საწნი მიიღონ, და ამათს კიდე ნამეტნეასი და ნაკლებსა ზედა ნუ იკადრებენ ქამის წირვად:

ხუცესნი და ყოვლობა სამართლ-მადიდებლოსა ქრისტიანობისა, ვითარცა უყოფდეს პატრესა წმიდა ტრაპეზსა, ვერეთე მგავსად პატრესცემდენ წმიდასა ემბაზსა:

უკეთუ ვიეთნიმე მღვდელნი ბრალსა გინა რისათვსმე მიზეზისა მღვდლობისაგან დაყენებულ იყენენ, ნურაინ იკადრებს ეპისკოპოსთავანი მიცემად მისა სამღვდლოსა ოღარისა, რამეთუ არცა ერთი რომელიმე საიდუმლო არა აღსრულებების მის მიერ, არამედ სრულიად დაყენებულ არს:

რომელსაცა ვისმე მღვდლოთავანსა ეკლესია ქრისტესი არწმუნებდეს მაკურთხეველისაგან, არა ჯერ არს მისა თვნიერ დიდისა ქირისა რათა დააკლოს რაიმე საეკლესიო, წესის აღსრულება ლოკივისა და წმიდაი ქამის წირვისათ:

უკეთუ კულა საღმე გამოჩნდეს სამრევლოსა შინა, ეპისკოპოსისაგან, კერპთა მიერ მოპოვებული საქმე გრძნებაი, მეჭეობა, გინა ბეჭის მხედველობა, ანუ თაყვანისცემა ხასა, გინა სხვის ნიეთისა, მიუმცნებთ ეპისკოპოსთა, რათა თვთოველმან თვსსა სამწყსოსა შინა სრულიად აღმოავდონ და განმარკლონ საქმე ესე:

ქრისტეს სძლისა და დედოფლის ეკლესიასა შინა არა წეს არს და კანუნ ნოაგობათა და ტაბლათა მიღება, გინა შინაგან და მარხვა ხილისა, და ნოაგო-

ბათა ნიეთისა და ჭამა მას შინა, რამეთუ სახლი არს სალოცველი ლეთისა:

ეპისკოპოსი და უფროსად მღვდელნი განეკრძა-ლნენ, რათა წმიდასა შინა კურიაკესა, ანუ საუფლოსა დღესასწაულსა არა დააკლდენენ ერნი მისნი ლოკივისა და წმიდისა ქამის წირვისა მოსმენად, რამეთუ ყოვლად თანამდებ არიან მისლვად:

ვამცნებთ ეპისკოპოთა მღვდელთა და ეკლესიის მოურნეთა, რათა განეკრძალებენ ჯულთა ლეთისა და არა შერიონ ნათესაობა უწესოთა ქორწინებითა, არამედ ესრეთ ყოფდენ, იყენ დასაბამ პირველი მამა, და მისგან რაი გამოეკეთენ ოთხნი ერთ კერძო, და კვლად ოთხნი ერთ კერძო:

ხოლო ესე იქმს თვნიერ დასაბამისა მის რიცხესა რესა და სრულ იქმნეს რაი ორსავე კერძოსა რიცხვ რვა, მეხუთე ერთ კერძისა და მეხუთე მეორისა კერძისა ესე მუხლნი შეიუღლიან ურთიერთ არს, და ამა მეხუთეთა ნაკლებს არავის განუჩინებთ ქმნად ქორწინებისაი:

განეკრძალებთ ზოგად ყოველთა მართლ-მადიდებელთა ქრისტიანეთა, რათა არავინ მიიყენოს ცოლად უწესოთა ქორწინებითა დედაცა, განტეებულ ი ქორისაგან, რამეთუ ცხადად მრუმებისა ბრალსა შინა შთაფელის ვითარცა მოგვიღებებს წმინდისაგან სახარებისა, ქრისტეს ნათქვამი საღმრთო ბრძანება, ვითარმედ რომელმან განტეებულ ი შეირთოს მანცა იმრუმოთა. და ამასთანა ეწამებთან სამოციქულონიცა კანუნი, და ერთზობით წმიდანი შეიღნი მსოფლიონი კრებანი. და უფროს-და დიდი ბასილი, ამისთვისცა ჩვენცა ერთზობით თანამიუხმებთ და დეამტკიცებთ თქმულსა მათსა, რათა რომელთაცა ესხნენ უსჯულოდ შეყოფილნი ქორისაგან განტეებულნი მემრუმენი დედაცანი, მყის დაიხსნას და დაირღვოს უწესო და უსჯულო ქორწინება მათა, და ამიერითგან არავის ხელეწიფოს ქმნად ესე ვითარის ცნობილის ბუობისა, ხოლო ესე ვითარნი მემრუმეთა თანა გარდაისებთან კანუნსა და უძურესსაცა, რამეთუ ცხად არს ბრალი ცოდვსა მათისა:

ხოლო უკეთუ ენებოს ვისმე ქორწინება წიგნის მკითხველსა მგალობელსა აღსლვა საჩრისსა მღვდლობისა, პირველ კერძო დიკონად კურთხევისა მიიყენოს ცოლად ქალწული, ვითარ ათორმეტისა წლისა, გინა ათსა მეტისა, და ქორწინების

ზიარებითა აკურთხოს მღვდელმან შეერთბორცვა მათი და შემდგომად შეერთებისა, აღუდეს ხარისხსა კერძო დიაკონობისასა, და მერმე მღვდლობისასა, ხოლო უკეთ არა ყონ ესრედ, არამედ იქორწინონ ქალისათანა უსაკოსა, გინა ჩჩვლისა და ხელდასხმულ იქმნენ დიაკნად და ხუცად და მაშინდა განჩრწან ცოლნი მათნი, რომელ ესე სრულიად უგულისხმოებისა საქმე არს და განსაგებელ, და დაყენებულ ჩვენ ყოველთა მიერ:

მეოთხეს და მეხუთეს გინა უწესოსა მრავალქორწინებას სრულიად აღუზღვრის და განაძევს ეკლესიით მსოფლიო ესე ლეთე კრება:

ესეცა დაყენებულ არს ჩვენ ყოველთა მიერ, რათა ამიერიტვან არღარა ექორწინოს მართლ-მადიდებელი კაცი მწვალებელსა, გინა სხვა სარწმუნოებიაწა დედა-კაცსა, გინა მართლ-მადიდებელი დედაკაცი მწვალებელს მამაკაცს, რამეთუ არა ჯერ არს ერთსა ბაკსა შინასღვა ცხერისა და მგლისა

ნუოდეს ნუცა აღიქმენ შვლსა მწვალებელთასა ნათლისღებისა მიერ მართლ-მადიდებელნი, და ნუცა სენიად დაიყენებენ მწვალებელსა მართლ-მორწმუნენი, უკეთუ კულა არა თავს იღენ ესრეთ, წმიდისა ზიარებისაგან განაიყენებიაწ, არა ნათლად სღვისაი შემწყყარებელნი იგი;

ამასც ეკადრებთ ლეთის მსახურებისა თქვენი-სათის კეთილ-მორწმუნენო მევენო, რათა საეპისკოპოსონი ეკლესიათა აგარაკნი და დაბანი, ანუ საარქიმანდრიტოთა და წინამძღვართა მონასტერთანი ერის კაცთა არ ხელეწიფოდეს, დამძღვრებად მამულად თჳსად მიტაცება და დამკვდრება, ამას წმიდაი ესე კრება რჯულ-გოდებთ, გვედრებით, და გამცნებთ ესე ვითარისა განუყენებისა ერისაკან:

სრულიად განჩინებითა განაგდებს სამღეთო კრება ამას, რათა ამიერიტვან არაიენ იკადროს შეყვანება ზეარაკის, გინა ცხერისა, ანუ სხვისა პირუტყვსა კარის ბჭესა შინა ეკლესიისასა და დაკლევა მას შინა, გინა სისხლის ცხება კართა და ზღურბლთა ეკლესიისათა, რამეთუ კერპთ-მსახურთა არს საქმე ესე, და არა წეს არს ქრისტიანეთაი. უკეთუ კულა ეინმე გამაჩნდეს ესე ვითარისა ცთომილისა საქმისა მოქმედი, ვამცნებთ ეპისკოპოსთა რათა განაძონ ეკლესიით, ვითარცა შეურაცხის მყოფელი ქრისტეს შჯულისაი:

ერგულე წყალობითა ლეთისათა, ლეთის მსახურმან მევენან კახთამან და მმართველმან ქართლისმან, ძემან მეფის თეიმურაზისამან წარეწე:

ანტონი წყალობითა ლეთისათა, უღირსმან ქათალიკოზმან, დიდისა სამეფოსა ქალაქის მცხეთის, ქართლის, კახეთის, სამცხე-სათაბაგოსა და ყოვლის ქვემო საქართველოსა და აღმოსავლეთისა სასატრიარქოსამან განესაზღვრენ და წარესწერენ: ანტონი: ა

ნიკოლოზ უღირსმან ანბალავერდელმა, განესაზღვრენ და წარეწერენ: ნიკოლოზ: ა

არსენ უღირსმან არსენ ეპისკოპოსმან სამთავროსა, და გორის სამიტრაპოლიტოსამან განესაზღვრენ და წარეწერენ: არსენი: ა

ათანასი უღირსმან ეპისკოპოსმან ახელის სამეფოსა ქალაქისა ტფილისისა სამიტრაპოლიტოსამან განესაზღვრენ და წარეწერენ: ათანასი: ა

ონოფრი უღირსმან ეპისკოპოსმან ხორნაბუჯის და სრულიად ქიზიყის სამიტრაპოლიტოსამან განესაზღვრენ და წარეწერენ: ონოფრი: ა

საბა უღირსმან ეპისკოპოსმან ნინო წმიდისამან განესაზღვრენ და წარესწერენ: ა: ა

იოსებ უღირსმან ეპისკოპოსმან რუისისა და სრულიად ქართლისამან განესაზღვრენ და წარესწერენ: ა: იოსებ: ა

იოანე უღირსმან ეპისკოპოსისამან, ნეკრეს ქალაქისა და ქალაქის გარემისამან და არქიმანდრიტმა გარეჯის დიდის ლავრისამან განესაზღვრენ და წარესწერენ: იოანე: ა

ქრისტიფორე უღირსმან ეპისკოპოსმან წილკინისამან წარესწერენ: ა: ქრისტიფორე: ა

იოანე უღირსმან იპისკოპოსმან კაწარისამან განესაზღვრენ და წარესწერენ: ა: იოანე: ა

ფილიპე უღირსმან ეპისკოპოსმან ურბნისამან წარეწერენ: ა: ფილიპე: ა

ზოსიმე უღირსმან ეპისკოპოსმან ხარკისთვალისამან და მოძღვართ-მოძღვარმან წარესწერენ: ა: ზოსიმე: ა

ბემეტრეტე უღირსმან ეპისკოპოსმან სამთავისისამან წარესწერენ: ა: ბემეტრეტე: ა

დანიელ უღირსმან ეპისკოპოსმან პერემ ქალაქისამან წარესწერენ: ა: დანიელ: ა

იოანე უღირსმან არქიმანდრიტმან უპირველესისა მონასტრისა ქეთახევისა ელაქერნისა ლეთის-მშობლისამან წარესწერენ: ა

ამბაკომ უღირსმან წინამძღვარმან, კახთა მეფის კარისამან წარესწერენ:ა

იოსებ უღირსმან წინამძღვარმან ქართველთა მეფისა კარისამან წარესწერენ:ა

იოანე უღირსმან დიდის ეკლესიისა იკონომოსმან წარესწერენ:ა

ზაქარია უღირსმან ხუცესმან მეფეთა და პატრიარქის მოძღვარმან წარესწერენ:ა

გაბრიელ უღირსმან კახთა მეფისა დეკანოზმა, მეფეთა მოძღვარმან წარესწერენ:ა

აბრამი უღირსმან დეკანოზმან ალავერდისა ეკლესიისამან წარესწერენ:ა

ღმერთო შეიწყალე სულით და ხორცით კანუნისის კანდელაკი ბასილი.

ვინმე შესხი

რედაქტორი, გამომცემელი ან. თ.-წერეთლისა.

განცხნაღება

დაზღვევის საზოგადოება

ი ბ კ ლ რ ი (ღუზა)

უმაღლესად დამტკიცებული 1872 წელს, რომელსაც ძირითადი თანხა 2.500,000 მანეთი აქვს, გარდა სულადის ფულისა, ამით აცხადებს, რომ მიმდევარ მიიღება დაზღვევა სიცოცხლისა განსაკუთრებით სასარგებლო პირობებით იმ შემთხვევისათვის როცა შრომა აღარ შეეძლებათ.

მიიღება ყოველნაირი მოძრაებისა და უძარვის ქონების დაზღვევა ცეცხლისაგან, აგრეთვე ზღვით-მდინარით და ხმელეთით წასალ-წამოსალების საქონლის დაზღვევა ცეცხლისაგან. წესები, პირობები წერილობითი და სიტყვიერი მოლაპარაკება განეზარება მსურველს ტფილისის საზოგადოების გამგეობაში, რომელიც დადგენილია კავკასიის მხრისთვისა და იმყოფება ბარონის ქუჩაზე, კალოუბნელის სახლში, თუ არა თვით საზოგადოების აგენტის ალექსანდრე პეტრეს ძის ზეარევისაგან, რომელიც დგას ევლიამინოვის ქუჩაზე № 2.

„ კ ვ ბ ლ ი “

გამოვა 1894 წელს უოკელ კვირაში ერთხელ ერთიდან სამ თანხამდის იმავე პრიორიტეტით რედაქცია ყოველ ღონისძიებას ხმარობს გაუმჯობესოს შინაარსი და სახე გაზეთისა. ამ განზრახვით შინ დიბარა პეტერბურგიდან მრავალი საუკეთესო ცინკზე და სპილენძზე მოჭრილი მხატვრობა.

გაზეთი წლიურად ღირს: გაუგზავნელად შეიდი მან., ხოლო გაგზავნით რვა მან. ნახევარის წლისა გაუგზავნელად სამი მან. და ათი შაური, გაგზავნით 4 მან. სამი თვისა გაუგზავნელად 2 მან., გაგზავნით 3 მან. თითო ნომერი 20 კაპ.

ხელის მიწერა მიიღება

ტფილისში არწრუნისეულ ქარვასლის ქართულ სახალხო სამკითხველოში, *წერა-კითხვის საზოგადოების კანცელარიაში* ქალაქს გარეშე ხელის-მომწერთა შეუძლიათ მიმართონ: „კვალს“ რედაქციას Тифლისь Редакция „Квали“, (Большая Водовозная, № 22, домг. Айвазова.

ქალქ გარეთ: —ჭუთასისა: სებათა შორის ე. ბეგენიშვილისა და ხეთერელის წიგნის მაღაზიებში. —ბათუმში: მათე ნიკოლაძის ტურნალ-გაზეთის სააგენტოში. —აქოში: ესტატე ბორისისძე ამამუყელთან. —გორში: ზაქარია დავილოვთან. —უფრისაში: თ. ხუსკიძესთან, ფოთში: სოფრომ მგალობლიშვილთან. —ახალსენაკში და ოსურგეთში: კ. თავართქილაძესთან. —სამსრეკში: ყარამან ჩხეიძესთან. —თელავში: მ. ცისკარაშვილთან.

წლიურ „კვალის“ ხელის-მომწერობებს 1894 დაურიგდებთ საჩუქრად მხატვრობა „საქართველოს დიდება“ სამრეგლო და სასოფლო სკოლის მასწავლებლებს და სახალხო წიგნის საკითხავებს დაემოზათ „კვალი“ 7 მ.